oude kerk

jaarverslag 2019

Adrián Villar Rojas, *Poems for Earthlings*. Foto: Jörgen Baumann.

Hoe een jaarverslag een terugblik op een andere wereld werd

Het is maart 2020, terwijl we de laatste hand leggen aan dit bestuursverslag, wanneer de coronacrisis in volle hevigheid toeslaat en de wereld grotendeels stillegt. Februari lijkt een eeuwigheid geleden – laat staan 2019. De straten rondom de Oude Kerk, waar het begin dit jaar nog extreem druk was, liggen er verlaten bij. Het is surrealistisch om terug te blikken op het afgelopen jaar, nu de wereld plotseling zo ingrijpend is veranderd. Toch blijken er aanknopingspunten te zijn: verandering is niet voor niets een centraal thema binnen onze programmering. De tentoonstelling *Poems for Earthlings* van Adrián Villar Rojas, over kunst in tijden van crisis en de wijze waarop we onszelf en (immaterieel) erfgoed beschermen, lijkt haast profetisch. Wordt het bijvoorbeeld ooit weer vanzelfsprekend om elkaar een hand te geven?

Op het moment van schrijven, mei 2020, is het nog steeds niet duidelijk hoe groot de impact van de crisis precies zal zijn. Te midden van alle onzekerheid hebben we de afgelopen weken prachtige initiatieven gelanceerd, die voortbouwen op de stevige basis die we de afgelopen jaren hebben gelegd: een programmering die dicht op de huid van de samenleving zit en een hechte sociale gemeenschap van kunstenaars, buren, fans van ons programma en liefhebbers van de Oude Kerk. Dat we fier terugkijken op een succesvol 2019, is een zekerheid die houvast biedt in deze ongewisse tijden.

Vooraf	*Hoe een jaarverslag een terugblik op een andere wereld werd*	03
Voorwoord		07
Programma: Kunst	**Janet Cardiff & George Bures Miller: *The Instrument of Troubled Dreams***	11
	Come Closer	12
	PolakVanBekkum: De Rit	15
	Children of the Light: Between Light	15
	Collectie: 1500 – nu	15
	De immateriële collectie	17
	Adrián Villar Rojas: Poems for Earthlings	18
Programma: Muziek	**Playing the Cathedral**	23
	Silence	23
	Monuments	24
	Muziek – overig	24
Verbinding	**Huisje van Gerda**	27
	Rode Raam Gesprek	27
	De buurt	27
	Verbinding met de kunst- en erfgoedwereld	28
	Virtual Reality	29
Publiek & Educatie	**Publieksbereik**	31
	Publieksgroepen	32
	Publieksbegeleiding	35
	Educatie	36
	Talentontwikkeling	36
Zakelijk & organisatie	**Financiële positie ten opzichte van de begroting**	39
	Toelichting baten	39
	Publieksinkomsten	39
	Overige directe en indirecte opbrengsten	40
	Subsidies en bijdragen	40
	Toelichting lasten	40
	Beheerslasten materieel	40
	Overige beheerslasten materieel	40
	Activiteitenlasten materieel	40
	Projecten en programmering	40
	Exploitatielasten museum	41
	Overige activiteitenlasten materieel	41
	Personeelslasten beheer en activiteiten	41
	Toelichting bijzonderheden balans / positie eigen vermogen	41
	Toelichting naleving kwantitatieve prestatieafspraken, afwijkingen en vrijkaartenbeleid	42
	Specificatie activiteiten	42
	Risicoanalyse	43
	Toelichting stand van zaken onderhoud en MOP	43
	Organisatie, bestuur en toezicht	44
	Organisatie	44
	Toepassing Code Cultural Governance	44
	Verslag raad van toezicht	47
	Fair practice, Code Culturele Diversiteit, WNT en privacywetgeving	46
Woord van dank	**Kunstenaars en musici**	51
	Team Oude Kerk 2019	51
	Aanbeveling en advies	51
	Samenwerkingspartners	52
	Partners Playing the Cathedral	52
	Culturele partners	52
	Mediapartners	52
	Erfgoed en de buurt	52
	Fondsen en begunstigers	53
	Grondleggers muziekfonds Playing the Cathedral	53
	Begunstigers Vater-Müllerorgel	53

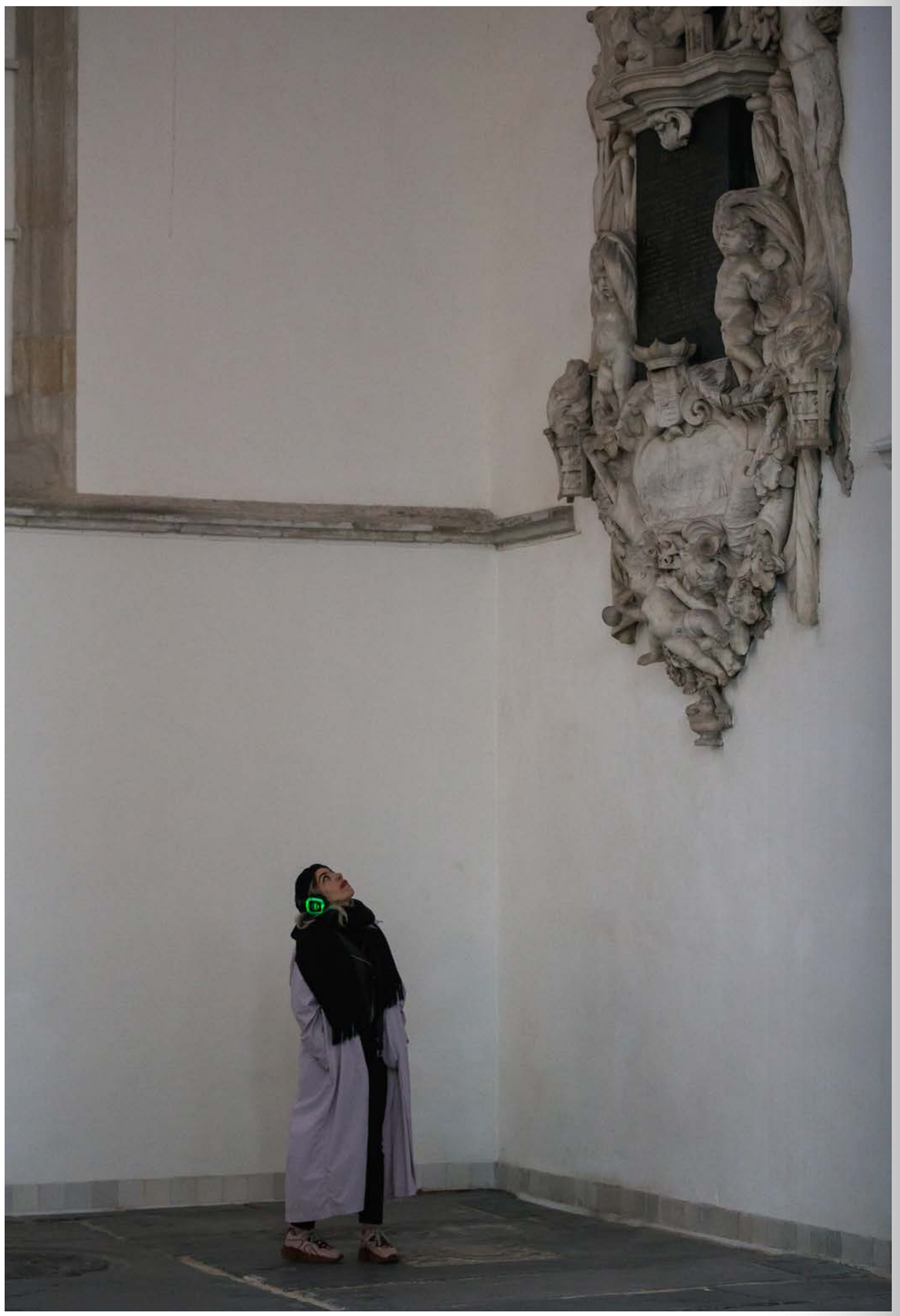

Come Closer: *Amplified Time*. Foto: Maarten Nauw.

voorwoord

Hoe klinkt muziek binnen de Oude Kerk als hedendaagse kunstruimte? Wat werd hier gespeeld, hoe werd hier geluisterd? Wat zou het geluid van de toekomst zijn? Met de voltooiing van de restauratie van het Vater-Müllerorgel kwam urgentie in het beantwoorden van dit soort vragen. De wijze waarop kunst en muziek zich tot elkaar verhouden gaf aanleiding tot nader onderzoek. Met het Canadese kunstenaarsduo Janet Cardiff en George Bures Miller gingen we dit aan. We bestudeerden de akoestiek van de ruimte, de geschiedenis van het luisteren, en de verhalen van muzikanten die hier van zich lieten horen.

Op 11 mei werd het Vater-Müllerorgel opgeleverd met de lancering van het nieuwe muziekprogramma *Playing the Cathedral*. Het vormde het startschot voor een nieuw tijdperk waarin jonge én gevestigde musici nieuwe composities ontwikkelen en bestaand werk aanpassen, speciaal voor de Oude Kerk. Nicolas Jaar en Philip Glass beten het spits af. Het programma werd gefinancierd dankzij bijdragen van Amsterdammers, muziek-liefhebbers en bedrijven. Voor de Oude Kerk gaat 2019 de geschiedenis in als het jaar waarin muziek dezelfde relatie aangaat met de ruimte als beeldende kunst: locatiespecifiek.

Silence 22. Foto: Maarten Nauw.

voorwoord

Uitzonderlijk zijn ook de prestaties op het gebied van restauratie en onderhoud van het monument. Niet alleen werd de restauratie van het Vater-Müllerorgel glansrijk voltooid, ook werden onder andere de Crabethramen hersteld, de tochtportalen onderhouden en de natuurstenen grafmonumenten zorgvuldig gereinigd. De monumentenwacht oordeelde dat de Oude Kerk er goed bij staat. Vergeleken met andere grote kerken in Nederland wordt aanzienlijk geïnvesteerd in onderhoud en restauratie. Dit is mogelijk door een uitermate gezonde bedrijfsvoering.

Het jaar was veelbewogen en leverde belangrijke successen op. *Het Parool* noemde *Poems for Earthlings* van Adrián Villar Rojas de beste tentoonstelling van 2019: 'Het meest geslaagde project tot nu in het kunstprogramma, dat zich toch al onderscheidt door durf en on-Nederlandse allure.'

Bezoekers werden voor het eerst ontvangen door mediateurs die het gesprek aangingen over de tentoonstellingen, de kerk en het samenspel tussen erfgoed en kunst. Via deze gesprekken maar ook via sociale media, e-mail en het gastenboek, vingen we hartverwarmende reacties op van bezoekers die het programma op grote waarde schatten en de intenties van kunstenaars, makers en instituut haarfijn begrijpen en benoemen. Een buurtbewoner liet ons weten zich meer dan ooit gezien te voelen door de Oude Kerk. We bespraken de nieuwe bestemming van het 'Huisje van Gerda' uitvoerig met de buurt en realiseerden met creatieven een dynamische gemeenschap rondom de kerk. 'We're curating the hood', aldus één van hen.

Ook dit jaar was de kunst in de Oude Kerk onderwerp van een breed maatschappelijk debat. Het rode raam van Giorgio Andreotta Calò bleef de gemoederen bezighouden en het werk van Adrián Villar Rojas dat de kerk tot een andere wereld transformeerde, leidde zelfs tot Kamervragen. Mag een monumentale kerk op deze manier tijdelijk veranderd worden?

De vraag over verandering vormt de kern van ons programma. In een tijd waarin verandering onvermijdelijk is, en de toekomst vol onzekerheid, grijpen mensen terug naar het vertrouwde verleden. Wanneer ook dat verleden lijkt te veranderen, kan dat weerstand oproepen. In een gebouw dat voor velen de identiteit van Amsterdam weerspiegelt, is verandering soms moeilijk te accepteren. Maar veruit de meeste mensen omarmen het hier als een nieuw perspectief, een sublieme ervaring en een manier om vanuit het verleden de toekomst in te kijken. De Oude Kerk is al eeuwenlang een catalysator van verandering en de huidige programmering zet die traditie voort, in een open gesprek met talrijke mensen en organisaties in de stad en daarbuiten.

In ons werk en onze ambities worden we ruimhartig gesteund door Amsterdammers, buurtbewoners, kerkgangers, ondernemers, makers en denkers. Zowel particuliere als private fondsen ondersteunen genereus de projecten die steeds weer een belangrijk maatschappelijk gesprek op gang brengen. Het Amsterdams Fonds voor de Kunst en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed deden dat meerjarig. Met vragen en dilemma's konden we terecht bij bestuurders, politici, curatoren en collega's. De intense betrokkenheid van iedereen die met de Oude Kerk werkt, is onovertroffen. Er zijn weinig plekken waar met zoveel passie en zorgvuldigheid gezamenlijk wordt gekeken en gedacht. Met de raad van toezicht kijken we daarom trots terug op 2019; alles bij elkaar een uitzonderlijk succesvol jaar. Een diepe buiging voor iedereen die hieraan heeft bijgedragen.

Jacqueline Grandjean
directeur

Come Closer met Jo Kali. Foto: Maarten Nauw.

Kunst

‘Ik was diep ontroerd en zal
hier nog lang over nadenken’

Janet Cardiff & George Bures Miller:
The Instrument of Troubled Dreams

Tot en met 29 april was de Oude Kerk dagelijks gevuld met geluid dankzij een minimale maar effectieve ingreep van het kunstenaarsduo Janet Cardiff (Ontario, 1954) en George Bures Miller (Alberta, 1960). In het hoogkoor stond een mellotron (een sample-machine gebaseerd op een model uit de jaren zestig) waarachter bezoekers plaats mochten nemen. Alle 72 toetsen van het instrument waren geprogrammeerd om een geluidseffect of een vocaal of instrumentaal geluidsfragment af te spelen, dat door de hele kerk klonk.

The Instrument of Troubled Dreams **draaide om een speciaal voor de Oude Kerk gecomponeerd geluidsverhaal waarin gesproken woord, gevonden geluiden en muziek, waaronder een compositie van Sweelinck gespeeld op het Vater-Müllerorgel, de ingrediënten vormden. Veel geluiden werden in de maanden voor de opening opgenomen in en rondom de Oude Kerk: het water, de wind, klokgelui, het gezang van de cantorij en het kraken van de zoldering. Al spelend creëerden bezoekers zelf een filmische omgeving, wat de ervaring van de kerk ingrijpend veranderde.**

Uit het succes van de tentoonstelling bleek hoe groot de impact van een relatief kleine ingreep kan zijn. Door het interactieve, speelse karakter van de installatie trok de tentoonstelling ongekend veel herhaalbezoekers, onder wie veel buurtbewoners met hun kinderen. De buurt en het publiek speelden de hoofdrol in het project: zij bespeelden de kerk zelf, wat een gevoel van eigenaarschap opleverde. *The Instrument of Troubled Dreams* vormde de opmaat naar een jaar waarin geluid centraal stond in de Oude Kerk, niet alleen in de muziekprogrammering maar ook in de kunst. Dankzij samenwerkingen met Sonic Acts, ADE en My Daily Shot of Culture bereikten we nieuwe publieksgroepen. Met een bioscooptrailer in samenwerking met Jean Mineur bereikten we filmliefhebbers; dankzij een podcastreeks die werd uitgezonden op *Nooit Meer Slapen* hoorden veel cultuurliefhebbers over de tentoonstelling. Meer dan 700 leerlingen en studenten brachten een bezoek in het kader van educatieprogramma's ('De mellotron is verslavend!' aldus één van hen) en de persaandacht was bovengemiddeld. Als enige Nederlandse tentoonstelling werd *The Instrument of Troubled Dreams* genoemd in Artnet's jaarlijkse lijst van 15 beste tentoonstellingen wereldwijd, tussen New Museum, New York; Tate Modern, London en Mori Museum, Tokyo.

It was a masterful intervention that set the viewer's imagination free, and respected the challenging, dominant architecture and dynamics of the space without being undermined by them.
~ Katerina Gregos,
Artnet News

Het is een wonderlijke, haast hallucinerende ervaring om hier achter de piano zelf een compositie te mogen maken die ook de andere bezoekers van de kerk te horen krijgen.
~ Sandra Smallenburg,
NRC Handelsblad

Come Closer

Rondom *The Instrument of Troubled Dreams* werden vier edities van het publieksprogramma Come Closer ontwikkeld. Tijdens deze intieme samenkomsten, samengesteld door curator Radna Rumping, werden kunstenaars en bezoekers uitgenodigd om de sonische ruimte van de Oude Kerk te verkennen met dans, performance en luisteroefeningen. In de serie Come Closer worden met name jonge makers uitgenodigd om de kerk tijdelijk als werkruimte en podium te gebruiken.

Op 18 januari vond er een workshop plaats waarbij musicoloog Jo Kali de methode *Deep Listening* gebruikte om onze luisterervaring van de Oude Kerk richting te geven. Deelnemers werden geleid door sonische meditaties om zo een verhoogd bewustzijn van geluiden te krijgen en luisteren als actief proces te verkennen. Vanwege de overweldigende belangstelling werd er een extra editie ingelast.

Op 22 februari vond *GEMINI EXIT: Beeny's Retirement* plaats: een op muziek gezette enscenering voor camera van Ivan Cheng met beeldhouwwerk van Kristoffer Zeiner. Het project kwam voort uit de belangstelling voor het fenomeen begeleidende muziek. Pianist Marta Warelis bespeelde het transeptorgel. Omdat iedereen werd uitgenodigd actief mee te doen, viel de grens tussen performers en publiek weg.

Tijdens *Amplified Time*, op 12 april, kon het publiek meedoen met luistertours waarbij architect en erfgoedspecialist Pamela Jordan haar akoestische onderzoeksmethode toelichtte en Jo Kali het luisteren inzette als middel om te bevragen hoe we onze omgeving waarnemen.

Tijdens de laatste editie op 15 maart presenteerde choreograaf Matthew Day het stuk *Figures for Landscapes*.

Come Closer: *Amplified Time*. Foto: Maarten Nauw.

Come Closer: *Amplified Time*. Foto: Maarten Nauw.

De choreografie was speciaal op de historische ruimte van de Oude Kerk toegesneden: zo brachten dansers de architectuur in kaart met site-specifieke bewegingen.

Het karakter van Come Closer is experimenteel en crossdisciplinair, waardoor de avonden veel mensen trekken die de Oude Kerk nog nooit eerder bezochten. Verschillende bezoekers lieten ons weten de wereld na afloop van deze avonden op een nieuwe manier waar te nemen.

PolakVanBekkum: De Rit

Begin 2019 werd geëxperimenteerd met het 's avonds openstellen van de kerk. In de Sebastiaanskapel werd in de avonduren *De Rit* vertoond, een korte film van kunstenaarsduo PolakVanBekkum. De film ging op 25 januari in première en werd dagelijks in intieme setting vertoond, voor een klein publiek van 20 personen. Esther Polak en Ivar van Bekkum baseerden *De Rit* op een aangrijpende autobiografische gebeurtenis. De film bestaat uit satellietbeelden van Google Earth en een indringende surround soundtrack, wat van het beleven van het werk een uitgesproken ruimtelijke narratieve ervaring maakt. Na afloop hadden bezoekers gelegenheid om nog even door de donkere kerk te dwalen. Het succes van dit project vraagt om een vervolg met avondopenstelling; momenteel werken we aan plannen voor de invulling hiervan.

Children of the Light: Between Light

In de zomer was *Between Light* te zien in de Oude Kerk: een lichtinstallatie van kunstenaarsduo Children of the Light. Het 25 meter lange werk leek te bestaan uit een zwevende lijn van licht, natuurlijk gebogen door de zwaartekracht. *Between Light* vestigde de aandacht op de architectuur van de Oude Kerk, maar ook op het natuurlijke licht en op het eeuwigdurende ritme van dag en nacht. Door het fenomeen licht voor te stellen als iets tastbaars, maakten de kunstenaars hun publiek zich bewust van de horizon: de ongrijpbare plek waar de zon ondergaat en weer opkomt en die – net als de kerk – hemel en aarde met elkaar verbindt.

Children of the Light is een samenwerking tussen kunstenaars Christopher Gabriel (Oslo, 1980) en Arnout Hulskamp (Amsterdam, 1978). Ze creëren installaties en omgevingen waarin licht de hoofdrol speelt. Ze maken regelmatig scenografieën voor muzikanten en hun werk wordt wereldwijd vertoond op festivals en in musea. Children of the Light wordt enthousiast gevolgd door een groep jonge cultuurliefhebbers.

Jacob Lekkerkerker, curator muziek van de Oude Kerk, componeerde een orgelsoundscape bij *Between Light*. Hij voerde dit 40 dagen lang tijdens zonsondergang live uit in de kerk; de openingstijden werden hiervoor speciaal verruimd. In het blauwe uur – het uur voordat de zon ondergaat – rekte de combinatie van beeld en geluid de dag op, zodat het moment van zondondergang diffuus werd. Het project trok veel liefhebbers van experimentele muziek en de kerk veranderde iedere avond in een festivalterrein voor reflectie.

Collectie: 1500 – nu

Tijdens de zomermaanden stond de collectie centraal in de Oude Kerk. De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in de ontsluiting hiervan – van de zerkenvloer en het gebouw tot de orgels. Van juli tot en met oktober werden bezoekers uitgenodigd om de geschiedenis van het gebouw en de zijruimtes te ontdekken. Met behulp van nieuwe punten op de audiotour werden bezoekers actief betrokken bij belangrijke restauraties in de kerk, onder meer van de Mariakapel, het Vater-Müllerorgel en de grafmonumenten. Ook nieuwe collectiestukken, zoals het rode glas-in-loodvenster van Giorgio Andreotta Calò en de foto *#0095 [Inside]* van Misha de Ridder zijn opgenomen in de audiotour, alsook gesprekken met de kunstenaars.

Between Light. Foto: Maarten Nauw.

In de Collegekamer waren vanaf januari twee extra kunstwerken te zien: *Do unto others …* (1997) van de Libanese kunstenaar Mona Hatoum (1952) en een schilderij uit 1567 van de hand van de Nederlandse kunstschilder Pieter Pieterszoon (1540/41–1603). De twee werken stonden in dezelfde ruimte als de eeuwenoude zilveren monstrans uit 1549, die sinds oktober 2018 in de Collegekamer te bewonderen was. Samen interageerden ze met de geschiedenis van de beeldenstorm die het interieur van de Oude Kerk tekent. Bovendien refereerde de presentatie aan essentiële maatschappelijke thema's als in- en uitsluiting en de omgang met geweld en conflict.

Door het samenbrengen van de kunstwerken ontstond er een verbinding tussen de tijden. *Do unto others …* van Mona Hatoum verbeeldt een boemerang, gemaakt van roestvrij staal in plaats van het gebruikelijke hout. De boemerang is als mes geslepen, en snijdt zo aan twee kanten: het vlijmscherpe object keert terug naar diegene die hem gooide en zal hem onvermijdelijk verwonden. De titel van dit werk verwijst naar de gouden regel *doe anderen zoals u wilt dat zij u doen.* Hatoum werd in 1975 tijdens de burgeroorlog gedwongen te vluchten uit Libanon en vestigde zich tijdelijk in Londen. Als geloofsvluchteling keerde ze nooit terug naar haar moederland. Ze ontwikkelde een dynamische kunstpraktijk die de menselijke strijd in relatie tot politieke conflicten onderzoekt en ongelijkheid en buitenstaanderschap aan de orde stelt. Najaar 2020 opent een solotentoonstelling van Hatoum in de Oude Kerk.

Oud en nieuw kwamen ook samen in *This Clock Before it Existed*, een subtiele maar krachtige interventie van de IJslandse kunstenaar Smári Róbertsson (1992). Van 13 augustus tot 1 november draaide de klok hoog bovenop het Vater-Müller-orgel iedere minuut een etmaal terug in plaats van vooruit, tot voorbij het moment waarop de klok door beeldhouwer Jurriaan Westerman werd gemaakt: het jaar 1724. Róbertssons locatiespecifieke en onderzoekende werkwijze past perfect bij de interhistorische programmering van de Oude Kerk, waarbij de combinatie van heden en verleden aanzet tot verwondering en reflectie. Als onderdeel van de interventie hield Róbertsson een blog bij; deze teksten en tekeningen werden na afloop gepubliceerd in een bundel.

In de collectiepresentatie was er veel aandacht voor de zijruimten van de kerk, zoals de Kerkmeesterskamer en de Collegekamer, die in 2018 voor publiek ontsloten werden. Ruim tachtig procent van de bezoekers maakt gebruik van de audiotour; een bovengemiddelde pick-up rate in vergelijking met andere musea. In augustus 2019 opende een achtste zijruimte, de Oudezijdskamer. Hier werd *Best Bucharest* van kunstenaar Hans van Houwelingen (1957) gepresenteerd: een film waarin hij met een Roemeens-orthodoxe priester in gesprek gaat over de materiële en spirituele waarde van goud. Het werk legt sociaal-culturele en ideologische kwesties bloot die, zeker op een plek als de Oude Kerk, aan het denken zetten. Van Houwelingen werkt ook aan een langlopend project waarbij hij onderzoekt of een oud verdienmodel weer tot leven kan worden gewekt: zou er opnieuw iemand – tegen fikse betaling – kunnen worden begraven in de Oude Kerk? Evenals het voorbeeld van Hatoum tekent dit lange gesprek met Van Houwelingen onze werkwijze, die we *slow curating* noemen. We nemen de tijd om met de kunstenaar van gedachten te wisselen over de *genius loci*, de geest van de plek. Soms vraagt dit meer tijd dan één enkel project; in dat geval zetten we de dialoog door.

De immateriële collectie

De tijdelijke projecten die de Oude Kerk programmeert, van tentoonstellingen tot concerten, horen net zo goed bij haar erfgoed als de liturgie, de koorbanken, de glas-in-loodramen en de grafzerken. Ook de herinneringen aan de interventies

horen bij deze plek, en dus bij het immateriële deel van de collectie. De perspectiefveranderingen die deze opleveren tellen op als jaarringen in een boomstam. In 2019 werd begonnen met onderzoeken hoe dit niet-tastbare deel van de collectie duurzaam te documenteren en zichtbaar te maken, onder meer doormiddel van een experimentele case-study. De onderzoeksresultaten kunnen ook als model dienen voor andere musea die hun collectie willen uitbreiden met meer dan objecten, zoals oral history. Door de collectie op deze wijze te openen, ontstaat ruimte om het narratief van het museum te mobiliseren en dialoog als uitgangspunt te nemen voor de omgang met plekken van culturele verandering zoals de Oude Kerk.

Adrián Villar Rojas:
Poems for Earthlings

Op 21 november opende *Poems for Earthlings* in de Oude Kerk: een indrukwekkende totaalinstallatie van de Argentijnse kunstenaar Adrián Villar Rojas (1980). Met enkele ingrepen veranderde hij de perceptie van het gebouw radicaal. Hij creëerde nieuwe muren van zandzakken; de ingang werd verplaatst naar de torenentree; alle ramen werden geblindeerd; het enige licht kwam van kaarsen; en er klonk een acht uur durende soundscape met geluiden uit de geschiedenis van de wereld.

Met de installatie bevraagt de kunstenaar het belang dat in onze cultuur wordt gehecht aan tastbaar erfgoed zoals gebouwen en kunstschatten. Materie neemt in onze maatschappij een centrale plek in – zelfs in geloofshuizen waar het geestelijke centraal staat.

Voor de beeldtaal liet de kunstenaar zich inspireren door de wijze waarop gebouwen tijdens de wereldoorlogen beschermd werden, met strategisch geplaatste stapels zandzakken. De Oude Kerk werd tijdens de Tweede Wereldoorlog niet belangrijk genoeg geacht om op die manier beschermd te worden.

Geluid speelt een belangrijke rol in *Poems for Earthlings*. Voor het eerst in zijn carrière maakte de kunstenaar een soundscape. Hierin komen allerlei geluiden voor die de geschiedenis van de aarde representeren: van een tropische regenbui tot huilende wolven; van ringtones tot gedichten in bijna uitgestorven talen en speeches van Martin Luther King en Salvador Allende.

Ter voorbereiding deed Villar Rojas uitgebreid onderzoek naar de context van de Oude Kerk: zo ging hij in gesprek met kerkgangers, buurtbewoners en andere betrokkenen. Hiervoor bezocht hij de kerk verschillende malen. Hij bestudeerde de architectuur en de structuur van het interieur, en was bijzonder geïnteresseerd in twee historische momenten van culturele transformatie: de Beeldenstorm en de Tweede Wereldoorlog, waarbij de bescherming van monumenten in een ander, politiek licht kwam te staan. Tijdens de opbouw van de tentoonstelling werden we bijgestaan door een groep van vijftig vrijwilligers: van studenten en buren tot expats, statushouders en werkzoekenden. Zo creëerden we een sterk gevoel van betrokkenheid en mede-eigenaarschap.

Uit de overweldigende persaandacht, levendige discussies op social media, overvolle gastenboeken en de vele persoonlijke mails die we ontvingen, bleek hoe groot de impact van de tentoonstelling was. *Poems for Earthlings* bracht een belangrijke maatschappelijke discussie op gang over onze omgang met erfgoed, het belang van kunst, en de angst voor verandering. De tentoonstelling werd besproken tot in de Gemeenteraad en de Tweede Kamer. Door op de discussie te anticiperen en deze te omarmen, zorgen we ervoor dat deze niet tot polarisatie leidt, maar juist tot een open gesprek en nieuwe verbindingen.

Uit het gastenboek

‘It brought up strong memories
form a war I lived in the
Middle East. Peace to All – Great Work!’
~ Anoniem

‘FANTASTISCH. Wat een lef,
zooo trots op jullie, de stad,
dat dit kan. Complimenten!’
~ NW

‘Wat ongelofelijk goed zeg!
Dit is waar een kerk voor staat,
reflectie, onder je huid AUB.
Ga zo door Oude Kerk. Zo wil je
vandaag de dag een kerk beleven.’
~ Maarten Spruyt

‘In a world of numbing
overstimulation…
the mind shattering silence is
rocking me to my core.’
~ Robert

‘Tijdens mijn bezoek werd de
kracht van de stilte immens.’
~ Suzanne, Amersfoort

‘This is what entire Europe is all about!
Architecture! History! Art!’
~ Love from India

‘Wat een ongelofelijke ervaring! Kan
me niet herinneren ooit zo bedrukt te
hebben gevoeld, en ontroerd. Zo goed
dat deze kerk zo gebruikt wordt!’
~ Anoniem

‘Een heerlijke oase van rust
in een roerige buurt. Een prachtige
bizarre ervaring.’
~ Marijne

‘HEEL onverwacht / compassie /
met en voor iedereen die ergens
voor op de vlucht is’
~ Anoniem

‘Ik was diep ontroerd en zal hier
nog lang over nadenken.
Dank voor deze ervaring!’
~ Olga Ruitenbeek

‘Prachtig & indrukwekkend & nooit
eerder zo de kerk, de tijd, zo filmisch
ervaren. Dank voor de moed en
doorzettingsvermogen alle betrokkenen!’
~ Margit Lukács

‘Dit is de meest indrukwekkende
tentoonstelling die ik in tijden
heb gezien. Een lijflijke ervaring van
angst tijdens de oorlog.’
~ Anne Berk

‘Wederom geïmponeerd net als
destijds het platform op het dak.
Controversieel: mag je dit doen met
‘onze’ Oude Kerk? Mits zorgvuldig
gedaan: graag! Weer een eenmalige
ervaring gehad.’
~ Mirjam, buurtbewoner

programma – kunst

Adrián Villar Rojas, *Poems for Earthlings*. Foto: Jörg Baumann.

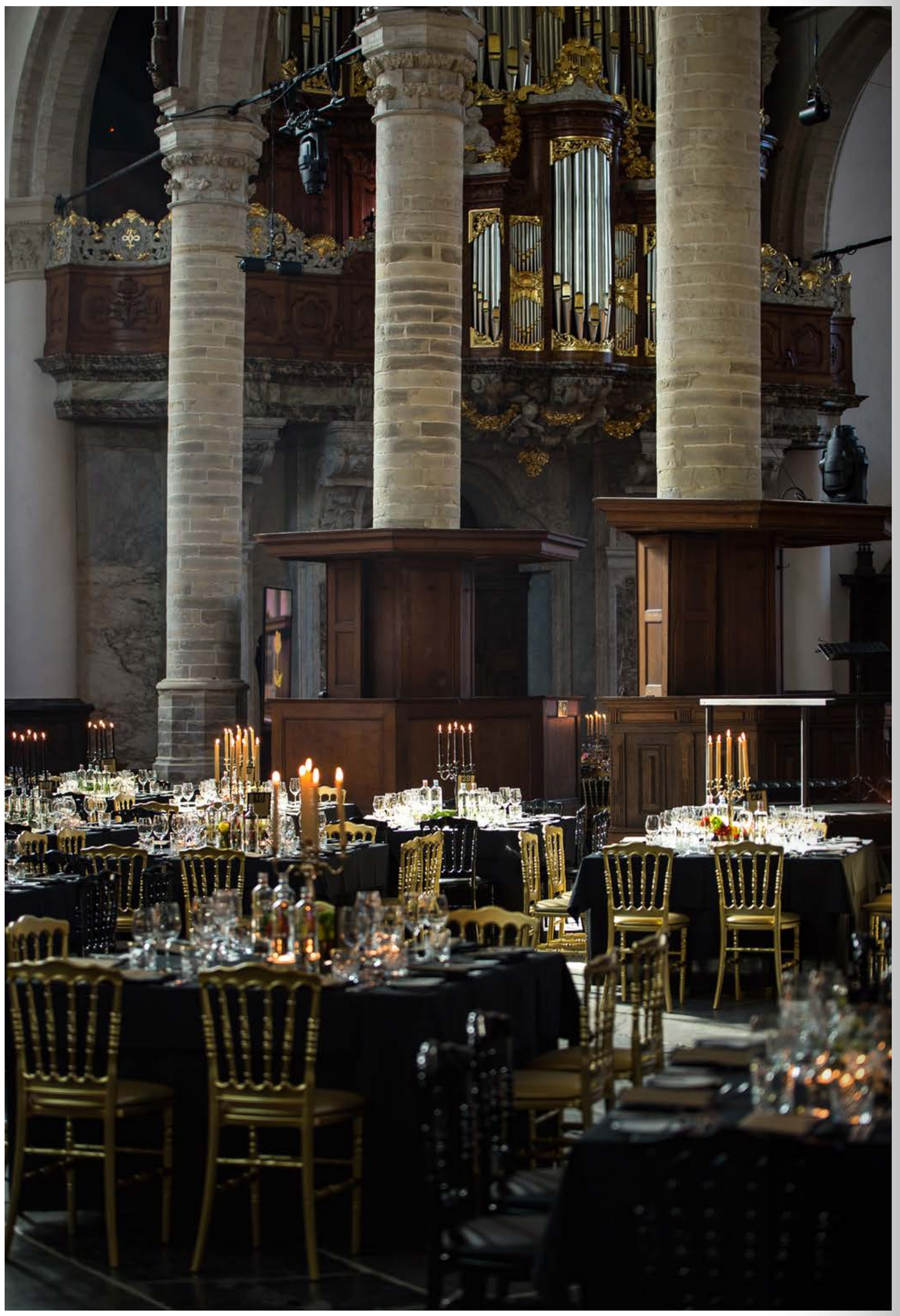

Benefietdiner *Playing the Cathedral*. Foto: Maarten Nauw.

‘Een nieuw internationaal podium voor spatial music.’

Playing the Cathedral

Muziek is de afgelopen jaren een belangrijke rol gaan spelen in de programmering van de Oude Kerk: we ontwikkelen ons tot plek voor *spatial music*. Dankzij het vloeroppervlak, de bijzondere materialen en de verhoudingen heeft de ruimte een unieke akoestiek, die musici en publiek op steeds nieuwe manieren ontdekken. In mei 2019 werd het Vater-Müllerorgel weer in gebruik genomen na een uitgebreide restauratie. Om te vieren dat het instrument weer in volle glorie te horen was, lanceerden we *Playing the Cathedral*: een nieuwe reeks residencies en concerten waarmee de Oude Kerk zich internationaal op de kaart zet. De intensieve nieuwe omgang met dit type akoestische ruimte is uniek in het Nederlandse muziekveld en maakt wereldwijd deel uit van een kleine frontlinie.

Tijdens een benefietdiner op 11 mei nam Philip Glass (Baltimore, 1937) het orgel opnieuw in gebruik met een bewerkte versie van *Building*, één van de scenes van zijn baanbrekende opera *Einstein on the Beach* (1976). Hij paste de compositie speciaal aan op de bewegingen van het kunstwerk *Between Light* van kunstenaarsduo Children of the Light (zie p.12) en werkte samen met topmusici zoals het Nederlands Kamerkoor en Artvark. Van de symbiose tussen *Between Light* en *Building* werd een opname gemaakt, die als mediakunstwerk in oplage werd uitgegeven. *Between Light* kwam nogmaals samen met het muziekprogramma: tussen 13 mei en 21 juni speelde Jacob Lekkerkerker iedere avond tijdens zondondergang een experimentele orgelcompositie in samenhang met het werk.

Ook presenteerde Nicolas Jaar (New York, 1990) tijdens *Playing the Cathedral* een nieuwe compositie, op maat gemaakt voor de Oude Kerk. Als eerste *composer in residence* bracht hij een week door in de kerk om de akoestiek te onderzoeken en met de orgels te experimenteren en improviseren, waarvoor hij er zelfs een nacht doorbracht. Het resultaat was de compositie *Voula*: een samenspel tussen een elektronisch audiosysteem en de twee orgels van de Oude Kerk, die elk anders zijn gestemd.

Met name Amsterdammers en particulieren kochten een tafel voor het benefietdiner, om bij te dragen aan de bijzondere programmering. Bedrijven konden ook een tafel kopen voor buurtbewoners, statushouders en bijzondere Amsterdammers, wat een divers publiek opleverde.

Op 12 mei genoten van zonsopgang tot ver na middernacht ruim drieënhalf duizend bezoekers van concerten van Nicolas Jaar, Philip Glass, James McVinnie, Leo van Doeselaar, het Nederlands Kamerkoor en andere topmusici. De dag was van 6 uur ’s ochtends tot 1 uur ’s nachts uitverkocht. Het publiek was gemêleerd; met name bij de optredens van Jaar verwelkomden we veel jonge mensen die voor het eerst kennis maakten met de Oude Kerk.

Tijdens de eerste editie van *Playing the Cathedral* werd € 400.000,- opgehaald, genoeg om de komende vier jaar nieuwe edities te organiseren waarbij jonge musici worden uitgenodigd om nieuw werk voor de Oude Kerk te componeren, en gevestigde musici bestaand werk opnieuw tot leven wekken in samenspel met deze bijzondere plek.

Silence

In 2019 vonden er tien edities plaats van *Silence*, de concertreeks waarbij experimentele, vaak jonge musici ’s

ochtends vroeg samen met het publiek de akoestiek van de Oude Kerk verkennen. De reeks wordt samengesteld door Jacob Lekkerkerker, organist, componist en muziekcurator van de Oude Kerk. Hij programmeert in samenhang met de tentoonstellingen: zo stond in de eerste edities van 2019 het mellotron van *The Instrument of Troubled Dreams* centraal (zie p.11). Verschillende musici interpreteerden dit werk en de akoestiek van de kerk tijdens een reeks wandelconcerten op de vroege vrijdagochtend. Een greep uit de verdere programmering van 2019: de jonge violiste Diamanda Dramm die een ruimtelijke compositie van Luigi Nono uitvoerde; het Artvark Saxofoon Quartet dat *Building* van Philip Glass speelde; de jonge Zweedse organist Ellen Arkbro; een requiem voor de Oude Kerk; en verschillende composities van Bach, Pärt en Sweelinck. Tijdens veel edities van *Silence* was een glansrol weggelegd voor het gerestaureerde Vater-Müllerorgel, dat zich naadloos voegt in het ruimtelijke samenspel met klankbronnen verspreid over het vloeroppervlak van de kerk.

Hoewel *Silence* pas eind 2016 ontstond, is de reeks niet meer weg te denken uit de programmering. In 2019 merkten we dat er een vast publiek is opgebouwd dat steeds terugkomt; een aantal edities waren zelfs ondanks het vroege tijdstip helemaal uitverkocht. Middels samenwerkingen (in 2019 met onder meer Sonic Acts en We Are Public) blijven we nieuwe publieksgroepen opzoeken.

Tijdens *Silence* ervaren buurtbewoners en bezoekers die van verder komen de Wallen in de ochtenduren, wanneer de kerk een stille oase van klank is. Het publiek is geconcentreerd en wordt tot één collectief. De serie is omschreven als vernieuwend, maar op een bijna terloopse manier. Musici en kunstenaars hebben *Silence* gemaakt tot wat ze is; een laboratorium voor nieuwe muziek in het oudste gebouw van de stad.

Monuments

Naast de meer experimentele muziekseries programmeert de Oude Kerk sinds 2019 ook *Monuments*: een reeks concerten waarvoor de internationale top van de orgelwereld wordt uitgenodigd om stukken te spelen van grote componisten in wiens oeuvre het orgel een belangrijke rol speelde. De eerste gast was Vincent Dubois, organist van de Notre-Dame in Parijs, die behalve composities van Bach, Mozart, Mendelssohn en Liszt ook een improvisatie ten gehore bracht. Tijdens de tweede editie speelde Matthias Havinga, organist van de Amsterdamse Koepelkerk, stukken van onder meer Mendelssohn, Sweelinck en Messiaen.
Monuments is een klassieke serie. Zoals de klok van de Oude Kerk ieder kwartier slaat, klinkt elk kwartaal een uur muziek uit 700 jaar muziekgeschiedenis. Orgelliefhebbers uit het hele land reizen naar Amsterdam voor deze concerten, waarbij het grote Vater-Müllerorgel centraal staat.

Muziek – overig

De akoestiek en de orgels van de Oude Kerk zijn wereldberoemd en we worden met grote regelmaat benaderd door organisten, verenigingen en liefhebbers. We proberen zoveel mogelijk aan hun verzoeken te voldoen, ook buiten ons programma om. In 2019 werkten we samen met Stichting tot Behoud van het Nederlandse Orgel, Stichting Vox Humana, Stichting Nederlandse Orgelmonografiën, het Sweelinck Concours, studenten van het Conservatorium in Berlijn, de Orgelpark Summer Academy en vele anderen. Op Open Monumentendag kregen (amateur)organisten de kans om het orgel te bespelen; zij werden via een open oproep uitgenodigd.

Elke muziekserie heeft zijn eigen profiel, publiek en impact. In 2019 bezochten ruim 8000 mensen de concerten in de Oude Kerk – zo zijn we erin geslaagd om uiteenlopende groepen in contact te brengen met de orgels, de kathedrale ruimte, de bijzondere akoestiek en onze verdere programmering.

Silence 23. Foto: Maarten Nauw.

Silence 21. Foto: Maarten Nauw.

Verbinding

De Oude Kerk staat midden in de stad én midden in de maatschappij. Hier reflecteren kunstenaars op de wereld om ons heen, die altijd in beweging is. We zijn voortdurend in gesprek met de verschillende stakeholders voor wie de Oude Kerk belangrijk is: onder meer erfgoedverenigingen, de kerkgemeente, de buurt, collega-instellingen en de Amsterdamse politiek. Deze plek is diep geworteld in de gemeenschap; deze betrokkenheid koesteren we. We zoeken de verbinding op in programmaonderdelen, samenwerkingsverbanden en in onze manier van communiceren.

Huisje van Gerda

Begin 2019 kwam het pand Oudekerksplein 25 leeg te staan. Het tegen de kerk aangebouwde huisje, bij velen bekend als het ‘Huisje van Gerda’ naar de voormalige bewoonster, moest een nieuwe bestemming krijgen. Hiervoor voerden we een reeks inspirerende een leerzame gesprekken met de buurt. Daaruit kwamen een aantal gezamenlijke kernwaarden naar voren: leefbaarheid, bewustwording, ontmoeting en verbinding. Bewoning bleek het meest wenselijke scenario, liefst gecombineerd met vriendelijke verbinding met de buurt. Naar aanleiding hiervan is gekozen voor tijdelijke bewoning door kunstenaars die in hun praktijk de verbinding aan willen gaan met de directe omgeving van de Oude Kerk. Hiervoor benaderden we de Rijksakademie van beeldende kunsten, die residents en alumni aandragen. De eerste kunstenaars hebben begin 2020 hun intrek genomen in het Huisje van Gerda en het pand Oudekerksplein 10. Het zou de Oude Kerk meer inkomsten opleveren wanneer het vastgoed werd verhuurd aan de hoogste bieder, maar ruimte bieden aan de zoveelste Nutellawinkel doet niets voor de leefbaarheid van deze buurt.

Rode Raam Gesprek

In 2018 vormde de plaatsing van een nieuw glas-in-loodraam in de Oude Kerk aanleiding voor een fel maatschappelijk debat over de omgang met erfgoed. Het raam is een kunstwerk van Giorgio Andreotta Calò (Venetië, 1979) dat de rooms-katholieke beeldtaal terugbrengt in de in 1515 gebouwde kapel. Het raam benadrukt de leegte die ontstond na de Beeldenstorm, toen op deze plek een beeldengroep met Christus werd vernield. Naar aanleiding van de ophef besloten we om met verschillende partijen in gesprek te blijven over de betekenis van het rode raam. Op 21 juni organiseerden we een gesprek over de veranderende betekenis van het rode raam in de Heilig Grafkapel. De komende tien jaar zullen we dit herhalen. Erfgoed vormt zich immers niet van de ene op de andere dag: dat predicaat ontstaat pas na verloop van tijd. Voor de organisatie van de gesprekken voor de komende jaren zijn we in gesprek met debatcentrum De Nieuwe Liefde.

De buurt

De leefbaarheid van de Wallen staat al jaren onder druk, met name door massatoerisme gerelateerde overlast.

Buurtbewoners hebben behoefte aan verbinding en de Oude Kerk faciliteert deze wens graag door de buurt actief bij haar activiteiten te betrekken.

Veel kunstenaars die we uitnodigen, zijn geïnteresseerd in de uitdagingen van de buurt én in de kansen die er liggen. Zo ging Adrián Villar Rojas in gesprek met de buurt en hielpen 50 vrijwilligers mee met de opbouw van zijn tentoonstelling: onder meer studenten, kunstenaars, werkzoekenden en expats uit de directe omgeving van de kerk. Alle vrijwilligers waren uitgenodigd voor het officiële openingsdiner van de tentoonstelling – iets wat bij de meeste musea verre van vanzelfsprekend is. Ook betrokken we de vrijwilligers bij de campagne en vermeldden we hun namen op verschillende uitingen. We merken dat het samenwerken met de buurt een positief gevoel van eigenaarschap en verbondenheid oplevert. Sommige vrijwilligers helpen een enkele dag mee; anderen zetten zich al jaren in voor de kerk of komen terug als stagiair. Eén vrijwilliger uit de buurt sprak zelfs in tijdens een raadsvergadering van de Gemeente Amsterdam, toen de Oude Kerk daar besproken werd.

We betrekken de buurt op meer manieren. Tijdens het benefietdiner voor *Playing the Cathedral* hadden donateurs de mogelijkheid een tafel te kopen voor buurtgenoten – zo werden mensen die veel voor de buurt doen ook betrokken bij dit exclusieve evenement. In de aanloop naar het Kunstenplan 2021-2024 nodigden we een aantal maanden lang wekelijks verschillende stakeholders, onder wie mensen uit de buurt, uit voor lunch in de Oude Kerk. We deelden de toekomstplannen en luisterden goed: deze input was van groot belang voor het beleid de komende jaren.

In de zomer van 2019 ontwikkelde Zef Hemel, bekleder van de Wibautleerstoel van de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van Burgemeester Halsema een toekomstbeeld voor de historische binnenstad. Hiervoor sprak hij ruim tachtig mensen, onder wie veel buurtbewoners. De Oude Kerk vormde het hart voor de gesprekken: Hemel nodigde mensen uit in het Huisje van Gerda en organiseerde een reeks openbare avonden in de Sebastiaanskapel.

In 2018 initieerden we het consortium Culturele Partners op de Wallen. Hierbij komen we regelmatig samen met een aantal musea en andere instellingen om vraagstukken te bespreken die leven in de buurt.

Ten slotte valt op hoezeer programma-onderdelen zoals de concertreeks *Silence* worden gewaardeerd door mensen uit de buurt. Ons gastenboek wordt met grote regelmaat getekend door bezoekers die zich identificeren als ‘buurtbewoner’. We flyeren actief in de oude binnenstad en de deuren staan altijd open. Het moge duidelijk zijn: de buurt is altijd welkom in de Oude Kerk.

Verbinding met de kunst- en erfgoedwereld

Regelmatig contact met kunstenaars, curatoren en collega-instellingen is een cruciaal onderdeel van onze werkwijze. De culturele sector staat onder druk en samen staan we sterker.

Tentoonstellingen maken we middels *slow curating*: kunstenaars krijgen ruim de tijd om ideeën te ontwikkelen voor de Oude Kerk. Dat kan jaren duren. Wanneer het werk ‘rijp’ is en de datum voor een tentoonstelling wordt bepaald, raakt het proces in een stroomversnelling. Behalve met de kunstenaars die we in 2019 programmeerden, liepen er ook gesprekken met Mona Hatoum, Laurie Anderson, Aimée Zito Lema, Thierry Oussou, Antônio Obá, Kader Attia, Ibrahim Mahama, Renzo Martens, Susan Philipsz, Olaf Nicolai, en Meredith Monk. Ook werkten we samen met kunstenaars die eerder exposeerden in de Oude Kerk: zo organiseerden we boekpresentaties van Marinus Boezem, Misha de Ridder en Smári Runar Róbertsson. De publicatie van Giorgio Andreotta Calò kreeg vorm in samenwerking met Roma Publishing. Het gesprek is dus niet afgelopen na de tentoonstelling.
Op Amsterdams, nationaal en internationaal niveau wisselen we regelmatig kennis uit met collega-instellingen; bij officiële gelegenheden én daarbuiten. Zo hadden we afspraken met onder meer Krist Gruijthuijsen (KW, Berlijn); Noor Mertens (Kunsthalle Hamburg); Lorenzo Bruni (Art Milano); Germano Celant (Fondazione Prada); Rebecca Lamarche Vadel (Lafayette Anticipations); Cecilia Alemani (curator Biënnale Venezia 2021 en Highline NY) en Lorenzo Benedetti (Kunsthalle Sankt Gallen).

Binnen het eerder genoemde consortium Culturele Partners op de Wallen werken we samen met De Waag, Mediamatic, W139, Ons’ Lieve Heer op Solder, het Compagnietheater, de UvA, de KNAW en Museum het Rembrandthuis.

Met Public Art Amsterdam, een samenwerkingsverband van 11 grote en kleinere kunstinstellingen uit heel Amsterdam, denken we na over de rol die kunst kan spelen in de stad. Na de succesvolle pilot *Pay Attention Please!* (2018) werd het gesprek in 2019 voortgezet. De directeur van de Oude Kerk is voorzitter.

Ook is er regelmatig overleg met de directie van alle musea in Amsterdam met SAM, de Samenwerkende Amsterdamse Musea. De directeur van de Oude Kerk neemt zitting in het bestuur. Ook is de Oude Kerk toegetreden tot MOKER – Verenigde Beeldende Kunstinstellingen Amsterdam: een recent opgericht samenwerkingsverband tussen instellingen voor beeldende kunst in Amsterdam die zich gezamenlijk inzetten voor het belang van hedendaagse kunst in de stad.

We werken intensief samen met de kunstwereld op nationaal en internationaal niveau. We bezochte kunstbeurzen en biënnales in onder meer Londen, Venetië, New York, Milaan en Basel en gingen op atelierbezoek bij Christian Friedrich, Amie Dicke, Ben Jerôme, Ulla von Brandenburg, Madelon Hooykaas, Beit Ha’omanim en meer. Het team bezocht honderden tentoonstellingen; van galeriepresentaties tot blockbustershows, met bijzondere aandacht voor kunst in oude gebouwen, herbestemd (industrieel) erfgoed en voormalige woonhuizen.

Tevens zijn we stevig aangesloten bij netwerken in de wereld van erfgoed en monumenten, zoals CODART, het Grote Kerken Overleg (waarbinnen alle grote stadskerken van Nederland over onderhoud en restauratie spreken), de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de Museumvereniging, het Amsterdams Erfgoed Overleg en Bureau Monumenten en Archeologie.

Virtual Reality

In 2019 ging de Oude Kerk verschillende samenwerkingsverbanden aan voor het uitbouwen van kennis over de toepassingen van Virtual Reality en Augmented Reality in relatie tot de collectie. Zo werkte een interdisciplinaire groep studenten van de Hogeschool van Amsterdam in het Virtual & Augmented Reality Atelier aan een VR-ervaring van de toren van de Oude Kerk. We onderzoeken al langer de mogelijkheden die deze techniek te bieden heeft om de ervaring van de plek te intensiveren. De toren van de Oude Kerk is momenteel niet open voor bezoekers en de komende jaren gaat deze helemaal dicht voor restauratie. Met het prototype VR-ervaring dat de studenten in 2019 ontwikkelden, is een eerste stap gezet in het voor bezoekers invoelbaar maken van de samenhang tussen kerk en toren. Zo wordt deze toegankelijk gemaakt voor een breed publiek.

Silence 21. Foto: Maarten Nauw.

Publieksbereik

De groei in bezoekersaantallen zet gestaag door. Dat is mooi, maar we zijn vooral blij met de kwalitatieve toename: bezoekers komen vaker terug, blijven langer, en zijn vaker geïnteresseerd in het inhoudelijke programma en niet uitsluitend in het gebouw en de historie. Mensen waarderen het samenspel van erfgoed en kunst en geven aan hun klok gelijk te zetten op de tentoonstellingen. De talrijke weloverwogen reacties die we ontvangen, geven aan hoezeer het programma voor mensen van betekenis is. Het biedt nieuwe perspectieven op verleden en toekomst die aanzetten tot dialoog, verwondering en overpeinzing.

In 2019 verwelkomde de Oude Kerk 138.000 bezoekers; een toename van bijna 30.000 (+27%) vergeleken met 2018. Deze toename is onder meer te danken aan het nieuwe muziekprogramma en het grote succes van de tentoonstelling *The Instrument of Troubled Dreams* van Janet Cardiff en Georges Bures Miller.

Het was een gedenkwaardig jaar: tijdens de succesvolle eerste editie van *Playing the Cathedral* werd het Vater-Müllerorgel weer in gebruik genomen en *Poems for Earthlings* is een van de meest spraakmakende tentoonstellingen die we ooit hebben georganiseerd. Met twee nieuwe concertseries en gestaag oplopende bezoekersaantallen is de muziekprogrammering een volwassen onderdeel geworden van het profiel.

Playing the Cathedral was volledig uitverkocht; evenals enkele edities van _Silence_ en _Come Closer_. Verder werd er geëxperimenteerd met avondopenstelling en werd er onderzocht hoe we ruimte in de programmering kunnen maken voor initiatieven vanuit de gemeenschap.

De Oude Kerk staat onder een nog altijd groeiend publiek bekend als bijzondere plek waar hedendaagse kunst te zien is in samenspel met erfgoed. Doormiddel van campagnes in de openbare ruimte, in tijdschriften en online blijven we deze boodschap steeds verder verspreiden. In november lanceerden we de campagne 'Oude Kerk, Nieuwe Kunst' die de missie glashelder overbrengt. De twee grote projecten, _Playing the Cathedral_ en _Poems for Earthlings_, leverden veel free publicity op: zo werd de tentoonstelling inmiddels al in meer dan 200 berichten genoemd, ook in internationale media. Opvallend hierbij is dat verschillende bezoekers besloten een uitgebreid blogbericht te schrijven over hun ervaring in de tentoonstelling.

We zagen in 2019 een flinke groei van bezoekers aan de website, die bovendien langer bleven kijken. Ook het aantal volgers op Facebook, Instagram en Twitter nam toe, evenals het aantal subscribers van de maandelijkse nieuwsbrief.

De entreeprijs voor de Oude Kerk was in 2019 €12,- inclusief audiotour. Er zijn kortingen voor studenten, jongeren en houders van een CJP-kaart. Met ICOM,

Museumkaart, Stadspas, I amsterdam City Card en BankGiro Loterij VIP-kaart is de toegang gratis, evenals voor kinderen onder de 13.

Publieksgroepen

De Oude Kerk bedient een breed en divers publiek, waarbij we verschillende groepen aanspreken op inhoudelijke interesses. Sommige mensen komen specifiek voor het historisch monument of de muziek; anderen volgen het werk van bepaalde kunstenaars of houden het programma beroepshalve in de gaten.

Uit langlopend publieksonderzoek van Hendrik Beerda Brand Consultancy blijkt dat de Oude Kerk opvallende veel jonge bezoekers trekt: 28% is 18-30 jaar, tegenover een gemiddelde van 13%. Het publiek is bijzonder internationaal (59% versus 9% gemiddeld). Verder is de verhouding man-vrouw gelijker dan in de meeste musea (59% mannen versus een gemiddelde van 37%). Van de bezoekers is 58% hoogopgeleid, conform het gemiddelde.

Een groep kunstprofessionals (kunstenaars, studenten, critici, curatoren) weet de Oude Kerk goed te vinden: ze zijn op de hoogte van het programmaprofiel, bezoeken openingen en publieksprogramma's en geven regelmatig feedback tijdens netwerkmomenten en via e-mail. Ook kunnen we een groot publiek van cultuurliefhebbers, in het bijzonder liefhebbers van hedendaagse kunst, tot onze trouwe bezoekers rekenen. Voor geïnteresseerden in erfgoed, architectuur en geschiedenis staat de Oude Kerk op de kaart als oudste gebouw van de stad, plek vol historie, en de rustplaats van vele bijzondere Amsterdammers.

Veel muziekliefhebbers, met name van orgelmuziek, waren al bekend met het Vater-Müllerorgel en de bijzondere akoestiek van de Oude Kerk. Sinds de introductie van *Silence* in 2016 zijn hier steeds meer liefhebbers van experimentele en hedendaagse muziek bijgekomen. Met *Playing the Cathedral* is deze groep flink uitgebreid, vooral met jonge Amsterdamse muziekliefhebbers.

Door actief te flyeren rondom de Oude Kerk en door regelmatig contact met verschillende belangrijke spelers uit de buurt, kunnen we ook buurtbewoners als belangrijke publieksgroep aanmerken. Veel mensen zijn iedere maand aanwezig bij *Silence* en lopen gereld binnen voor een (herhaal)bezoek aan onze tentoonstellingen. Deze publieksgroep is belangrijk voor de Oude Kerk, omdat verbinding één van onze kernwaarden is en we onze verantwoordelijkheid willen nemen in het leefbaarheidsvraagstuk van het Wallengebied.

Met onze educatieprogramma's zoeken we gericht jongeren op. Een bezoek aan de Oude Kerk is verrijkend in het kader van vakken als Geschiedenis, maar levert – vooral wanneer er veel aandacht wordt besteed aan de hedendaagse kunst – ook veel inzichten op over de toekomst. We bieden op maat gemaakte rondleidingen en workshops aan voor basis-, middelbaar en hoger onderwijs.

De open, interhistorische en contextspecifieke programmering zorgt ervoor dat de Oude Kerk ook van betekenis is voor nieuwe Nederlanders en mensen met een biculturele achtergrond. Architect en onderzoeker Arna Mačkić wees erop dat, door een hedendaags perspectief aan erfgoed toe te voegen, erfgoed als de Oude Kerk ook betekenis krijgt voor de mensen die geen herinnering hebben aan de historische status quo van zo'n monument. Dit is belangrijk, omdat erfgoed zo niet uitsluitend de geschiedenis van de autochtone bevolking weerspiegelt.

Door de ligging van de Oude Kerk – midden op de Wallen, op steenworp afstand van het station en de Dam – is er veel potentie om toeristen uit binnen- en buitenland kennis te laten maken met de programmering van de Oude Kerk. Veel van deze bezoekers beschouwen de Oude Kerk

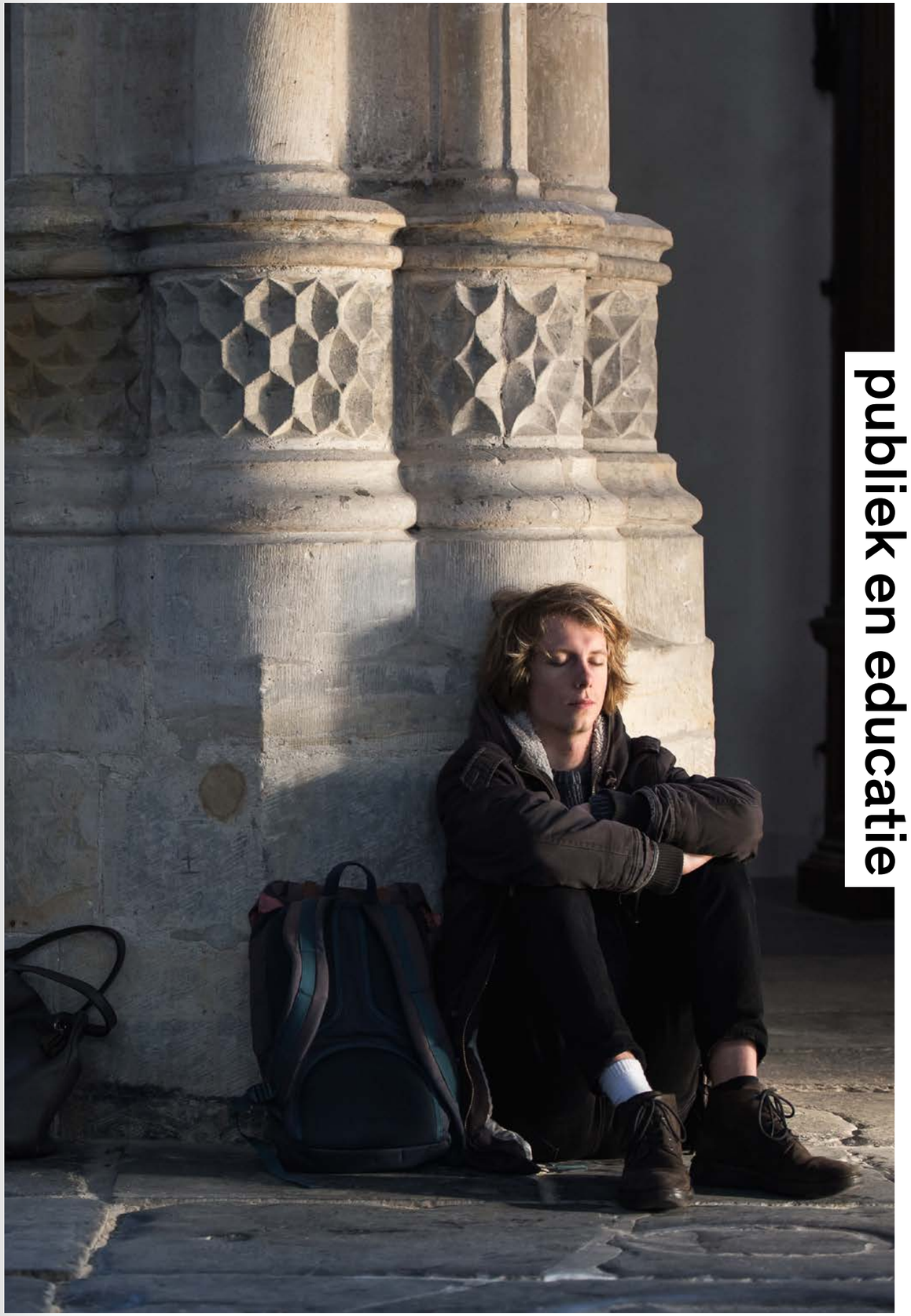

Silence 20. Foto: Maarten Nauw.

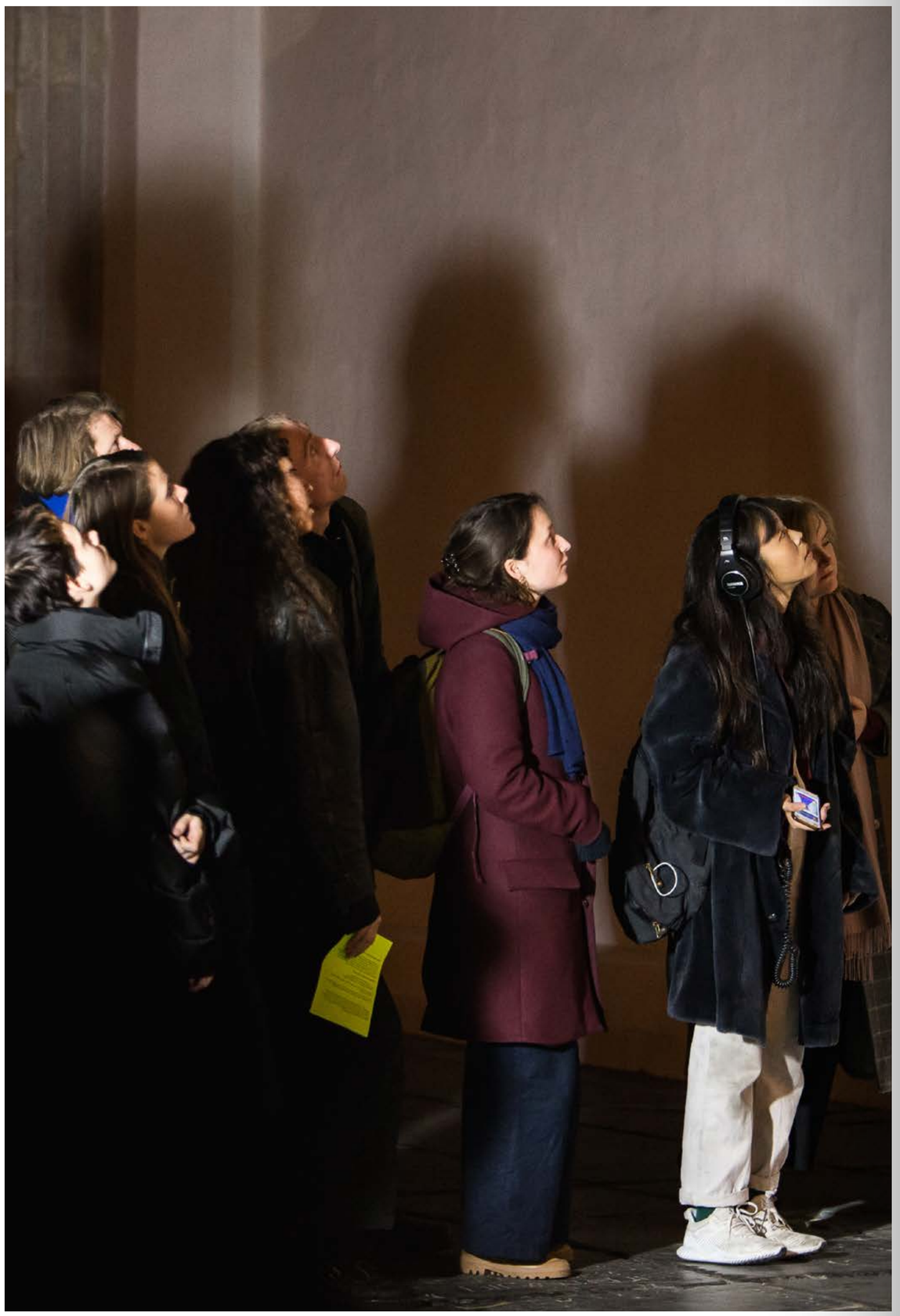

Come Closer met Ivan Cheng. Foto: Maarten Nauw.

op het eerste gezicht als monumentale kerk; de hedendaagse kunst en muziek ontdekken ze haast per toeval. Er ligt veel potentie om deze bezoekersgroep specifiek aan te spreken met het programma; de campagne ‘Oude Kerk, Nieuwe Kunst’ is hiervoor een begin.

Publieksbegeleiding

De Oude Kerk heeft een eigenzinnige visie op publieksbegeleiding. Zo zijn er nooit traditionele tekstbordjes te zien bij de tentoonstellingen en de collectiepresentatie in de kerk: we willen de rechtstreekse ervaring van kunst zo min mogelijk beïnvloeden. Op deze manier kunnen bezoekers het samenspel tussen kunst en kerk direct beleven, zonder tekstuele tussenlaag.

Uiteraard bieden we wel begeleiding; bemiddelen tussen kunst en publiek is immers één van onze kerntaken en veruit de bezoekers mensen stellen achtergrondinformatie zeer op prijs. Dit verzorgen we op uiteenlopende manieren. Ten eerste informeren we publiek voorafgaand aan een bezoek met heldere en hoogwaardige teksten in onze campagnes en persberichten. Ook op de website en onze social mediakanalen wordt helder gecommuniceerd: doel is om mensen nieuwsgierig te maken, op een wijze die zowel kenners als een nieuw publiek aanspreekt. Rondom de Oude Kerk en bij de entree zetten we heldere communicatiemiddelen in. Eenmaal binnen worden bezoekers verwelkomd door een team van professionele en gedreven publieksmedewerkers en mediateurs, die inhoudelijke kennis over de programmering én de kerk paraat hebben. Hier ontvangen bezoekers ook een plattegrond en aanvullende informatie over het programma. Ook is er een gratis audioguide beschikbaar met uiteenlopende informatie over de Oude Kerk en de actuele programmering: van historisch feiten tot door kunstenaars ingesproken berichten. Bij tentoonstellingen geven we een krantje uit met verdiepende teksten, meestal in de vorm van een kunstenaarsinterview. Ook delen we regelmatig verdere achtergrondinformatie op onze website. Voor groepen en onderwijsinstellingen bieden we rondleidingen op maat. Social media en onze maandelijkse nieuwsbrief zetten we in om ook na een bezoek in contact te blijven met ons publiek.

De intensieve samenwerking met Adrián Villar Rojas rondom diens tentoonstelling *Poems for Earthlings* leverde nieuwe inzichten op rondom publieksbegeleiding. Een belangrijk onderdeel van zijn artistieke praktijk is een kritische blik op institutionele structuren. Hij beschouwt de publieksbegeleiding als een cruciaal onderdeel van zijn installaties en we gaven hem hier alle ruimte voor. Zo koos hij ervoor om geen plattegrond, inleidende tekst, flyers, prijslijst en audioguide te gebruiken. Dit sluit aan bij zijn werkwijze, waarin de ervaring en het immateriële centraal staan. De ingang werd verplaatst en naar zijn wens opnieuw ingericht: geen groot kassameubel waar medewerkers achter zitten, maar een persoonlijker ontvangst met een gesprek door mediateurs. Deze gaven vooraf geen uitleg bij het werk, zodat bezoekers de installatie onbevangen konden binnenstappen. Binnen was een mediateur aanwezig om vragen te beantwoorden. Na afloop werden bezoekers aangesproken voor een persoonlijk gesprek over het werk, waarbij ze vragen konden stellen en hun ervaring konden delen. Ook werden mensen uitgenodigd een reactie achter te laten in het gastenboek, wat een waardevol document vol bijzondere, emotionele en inhoudelijke reacties opleverde. We experimenteerden voor het eerst met polsbandjes en stickers waarmee bezoekers ongelimiteerd toegang kregen tot de tentoonstelling. Dit leverde opvallend veel herhaalbezoek op.

De mediateurs werden persoonlijk getraind door de kunstenaar. In twee sessies, één voorafgaand aan de opening en één na een aantal dagen, vertelde hij over het werk en beantwoordde hij vragen.

Deze persoonlijke betrokkenheid van de kunstenaar maakte het publieksteam tot gemotiveerde en zorgvuldige ambassadeurs van het werk.

Poems for Earthlings was een leerzaam experiment in loslaten. De kunstenaar was blij verrast door de mate van institutionele flexibiliteit die we toonden. Hij kreeg de vrije hand in de vormgeving van de tentoonstellingsposter en de invulling van het krantje. Hiervoor koos hij een poëtische, visuele benadering. Uit de tentoonstellingskrant sprak ditmaal niet de stem van het instituut, maar die van de kunstenaar: zo werd het een werk op zich, wat blijkt uit de status van verzamelobject. We nemen de geleerde lessen in publieksbegeleiding mee naar toekomstige projecten.

Educatie

Ondanks de beperkte financiële ruimte op het gebied van cultuureducatie, heeft de Oude Kerk in 2019 belangrijke stappen gezet. Het geluidskunstwerk van Cardiff & Miller bleek een uitstekend middel om leerlingen in aanraking te brengen met geluidskunst en hen de kerk op een andere manier te laten ervaren. De rondleidingen voor het basis- en het voortgezet onderwijs werden uitgevoerd door in eigen huis getrainde museumdocenten. In de rondleidingen lag het accent op de ruimtelijke perceptie van de Oude Kerk, waarbij de (architecturale) geschiedenis van de Oude Kerk en ruimtelijke muziek het uitgangspunt vormden. In totaal vonden er in 2019 90 rondleidingen plaats voor 2.221 leerlingen.

Talentontwikkeling

De Oude Kerk betrekt studenten en jonge professionals actief in het maakproces, de methode en het gesprek met de kunstenaar. Zo creëren we nieuwe verbindingen en zorgen we voor belangrijke verrijking van de curricula van kunstopleidingen in de stad. We werkten dit jaar samen met lokale kunstonderwijs-instellingen als de Rijksakademie van beeldende kunsten, het Sandberg Instituut, de Hogeschool van Amsterdam, de Gerrit Rietveld Academie en met studenten en alumni van deze instellingen. Ook spraken we uitgebreid over onze contextspecifieke manier van cureren met de jonge curatoren van het Curatorial Programme van De Appel. We ontvingen meerdere Nederlandse en internationale opleidingen met interesse voor onze wijze van programmeren, zoals Fondazione Sandretto (Turijn), Städelschule Frankfurt & Goethe University (Frankfurt), Sotheby's (Londen), Breitner Academie, ArtEZ hogeschool voor de kunsten, Nimeto MBO vakschool en de Bildung Academie.

Daarnaast was de Oude Kerk in 2019 actief op het gebied van talentontwikkeling door deelname aan de jury's van de Monumententalent Prijs, de Loyens & Loeff Talent Award en Unfair en door de begeleiding van studenten van het Sandberg Instituut, de Reinwardt Academie en de Gerrit Rietveld Academie.

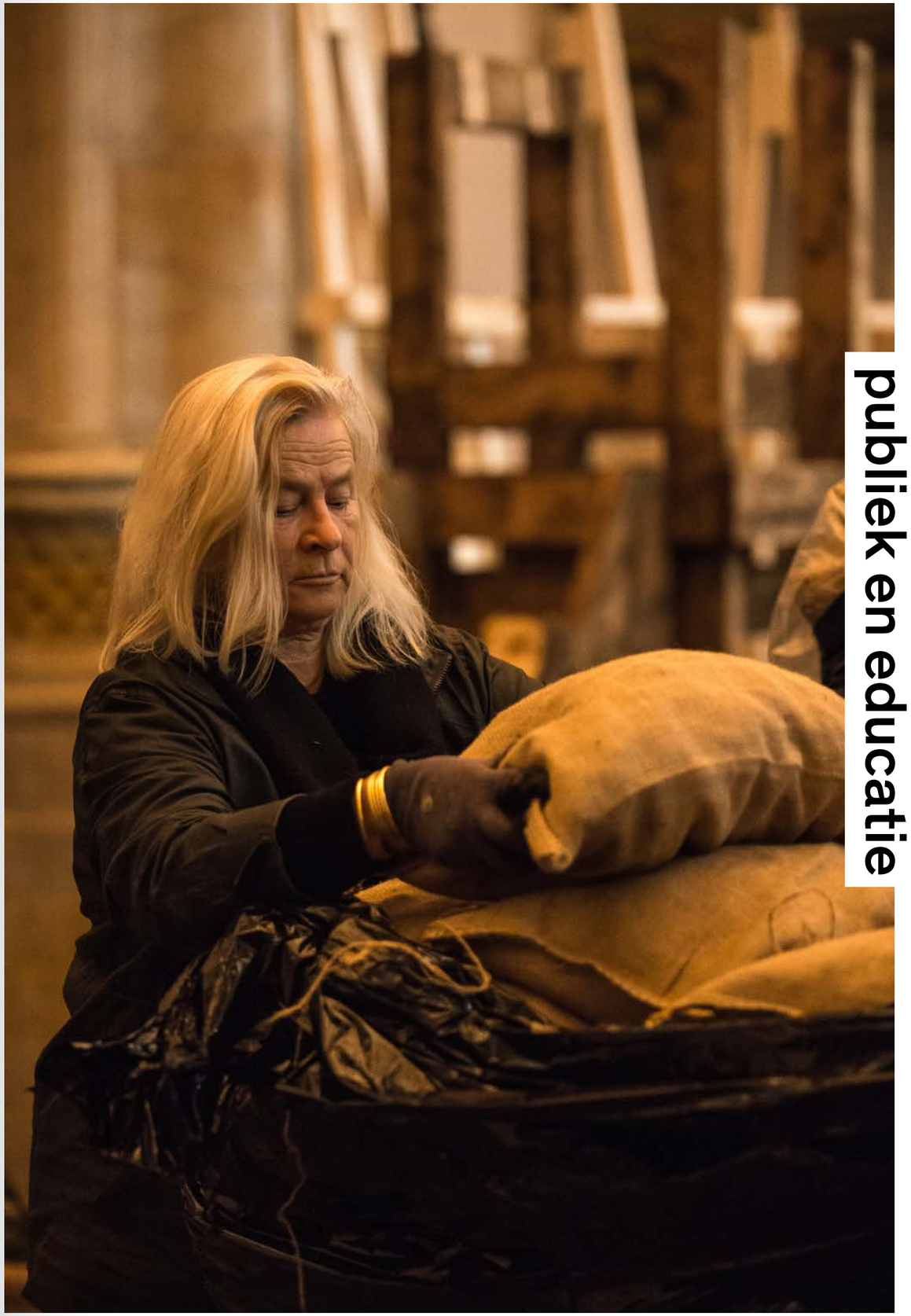

Buurtbewoner Renate bij de opbouw van *Poems for Earthlings*. Foto: Maarten Nauw.

Een buurtbewoner tijdens de workshop over de invulling van het Huisje van Gerda. Foto: Fabian Landewee.

Zakelijk en organisatie

Financiële positie ten opzichte van de begroting

De ambities en groei van de Oude Kerk weerspiegelen zich in de financiële positie en de professionalisering van de organisatie. De omvang van de begroting groeide de afgelopen jaar (+8%), onder meer door diverse grote (onderhouds)projecten. De positie van de eigen inkomsten bleef op peil door investeringen in het programma. Door de waardering voor de hoge kwaliteit van het programma konden we een prijsverhoging doorvoeren (+20% op een volbetalend ticket) en toeslag heffen voor publieksprogramma's. Uit onderzoek is gebleken dat met de entreeprijs van €12,- voorlopig de maximale prijselasticiteit is bereikt. Een benchmark wees uit dat we met deze prijs op de gemiddelde entreeprijs van musea zitten. Extra incidentele middelen die uit het nieuwe beleid voortvloeien zijn ten goede gekomen aan beide statutaire doelstellingen, te weten het behoud van het monument (restauratie en onderhoud) en betekenisvolle ontsluiting (programmering).

Met een record aan publieksinkomsten, een percentage van 79% aan eigen inkomsten en behoud van een gezond eigen vermogen om komende tijd aan de verplichtingen te voldoen, staat de Oude Kerk er financieel gezien goed voor. De inzet op een hoog percentage eigen inkomsten gaat de komende jaren onverminderd door, maar maakt de Oude Kerk ook kwetsbaar.[1] Als kleine organisatie krijgen we veel voor elkaar, maar de verantwoordelijkheden voor gebouw, betekenisvolle ontsluiting en zorg voor de collectie zijn verhoudingsgewijs groot. Ondanks de groei van de omvang van de totale begroting wijkt de samenstelling van de baten en lasten op diverse punten af van het budget, wat gevolgen heeft voor het uiteindelijke resultaat. Het financiële resultaat van *Playing the Cathedral* is uitgekomen op €180.000, waarvoor een bestemmingsreserve muziek is gevormd. Op basis van de opbrengsten van *Playing the Cathedral* is de eindejaarsprognose na de zomer bijgesteld op +€40.000. Het resultaat 2019 komt uiteindelijk uit op -€37.917, hoofdzakelijk vanwege diverse onvoorziene uitgaven aan onderhoud en restauratie.

De stichting heeft in het boekjaar 2020 te kampen met de gevolgen van het coronavirus. Voor zover dat nu kan worden overzien resulteert dat in een daling van de publieksinkomsten en additionele lasten. Op grond van het aanwezige weerstandsvermogen en getroffen kostenbesparingen verwacht de stichting echter dat zij haar activiteiten kan blijven voortzetten.

[1] Dit blijkt al tijdens het afronden van dit verslag, nu de Oude Kerk zich genoodzaakt ziet haar deuren gesloten te houden vanwege de coronacrisis. Het hoge percentage publieksinkomsten blijkt in deze uitzonderlijke situatie een nadeel. Voor 2020 moeten we rekening houden met een forse derving van publieksinkomsten.

Toelichting baten

Publieksinkomsten

De entreegelden zijn met €834k ruim uitgekomen boven budget (€719k, +16%). Op basis van de gerealiseerde 138.000 bezoekers gaat het in totaal om gemiddeld €6,- per bezoeker. De prijsverhoging die na de opening van de zijruimtes is ingevoerd, evenals de BTW verhoging vanaf 1 januari 2019, is niet van invloed geweest op de bezoekersaantallen, die hoger uitvallen dan voorgaande jaren (105.648 in 2018 en 136.285 in 2017).

De museumshop heeft een boost gekregen met een nieuw aanbod van

merchandise en dat is terug te zien in de groei van de jaaromzet (€18.567) ten opzichte van voorgaande jaren (€6.211 in 2018 en €13.643 in 2017). We zien nog groeipotentie in verdere uitbreiding van verkopen in de museumshop, die ook duurzaam is opgenomen in de volgende meerjarenbegroting.

Overige directe en indirecte opbrengsten

De opbrengsten Koffieschenkerij zijn conform budget. De huuropbrengsten overige woningen en bedrijfsruimtes komen uit boven budget (+€19k) in verband met tijdelijke verhuur Oudekerksplein 25 en Sebastiaanskapel aan de Gemeente Amsterdam voor het project in samenwerking met Zef Hemel. Onder overige indirecte opbrengsten vallen de inkomsten van diverse ontvangsten, evenementen en teruggave energiebelasting.

Subsidies en bijdragen

De opbrengsten Kunstenplan AFK en SIM onderhoudssubsidie via RCE zijn conform begroting. De incidentele subsidie in het kader van de Subsidieregeling restauratie rijksmonumenten (Srr) van de RCE is – samen met de bijdrage van de steunstichting Restauratiefonds Oude Kerk van €140k – de dekking van de uitgaven die in 2019 aan restauratiewerkzaamheden zijn uitgevoerd (€368k). De werkzaamheden binnen het kader van de Srr zullen in 2020 worden afgerond, dan valt de rest van het bedrag vrij.

Ook werd in 2019 een groot bedrag aan incidentele fondsen en bijdragen geworven voor programmering en collectie (€620k begroot, €766k gerealiseerd excl. de bijdrage van Restauratiefonds Oude Kerk). Hieronder €400k voor *Playing the Cathedral*, €71k van het Mondriaan Fonds, €65k van Fonds21, €60k van de BankGiroLoterij, €47k van het vfonds en vele andere kleinere subsidies, particuliere bijdragen en donaties. De inkomsten via fondsenwerving nam daarmee af ten opzichte van 2018 (€944k, -18%), maar steeg aanzienlijk ten opzichte van 2017 (€169k, +350%).

Toelichting lasten

Beheerslasten materieel

De realisatie van de lasten op groot onderhoud en restauratie (€709k) lijken conform budget (€716k), maar wijken in samenstelling af van de begroting – dit is van negatieve invloed op het resultaat. Van de gebudgetteerde (gedekte) subsidiabele uitgaven binnen de Srr-regeling van de RCE is slechts een deel uitgegeven (€368k van het totaalbudget van €466k); de restauratie wordt in 2020 afgerond. Zodoende is ook de dekking bijgesteld. Daarentegen zijn er diverse onvoorziene, niet-subsidiabele onderhoudslasten geweest (€125k, waar €35k was gebudgetteerd). Naast de reguliere, gebudgetteerde onderhoudslasten (€30k) betrof het uitgaven voor aanvullende onvoorziene restauratiewerkzaamheden ten behoeve van de restauratie van het Vater-Müller orgel; de afhandeling van de schade na een storm in juni waarbij zeven monumentale bomen rondom de Oude Kerk omvielen (waarvan een op de bijgebouwen van de kerk terechtkwam); en onderhoud aan de sprinklerinstallatie en elektronische installatie.

Overige beheerslasten materieel

De kosten kerk (energie, assurantie, schoonmaak, klein onderhoud) zijn conform begroting (€70k). De kantoor- en administratiekosten vallen €34k hoger uit dan begroot, hoofdzakelijk door onvoorziene juridische- en advieskosten.

Activiteitenlasten materieel

Projecten en programmering

De programmalasten 2019 omvatten kunstenaarshonoraria, productie, materiaal, onderzoek, communicatie en educatie voor de volgende activiteiten: de tentoonstelling *The Instrument of Troubled Dreams* van Cardiff & Miller (afrekening 2019) inclusief het publieksprogramma *Come Closer*; *De Rit*; het benefietevenement *Playing the Cathedral* en de eerste editie concerten van de gelijknamige programmaserie *Playing the Cathedral*; *Between Light* van het kunstenaarscollectief Children of the Light; *Silence*; *Monuments*; *Collectie 1500 – nu* (verlenging collectiepresentatie); de tentoonstelling *Poems for Earthlings* van Adrián Villar Rojas, en diverse kleinere projecten waaronder de interventie *This Clock Before it Existed* van Smári Róbertsson; het Saskia Ontbijt; het Rode Raam Gesprek; Museumnacht en de presentatie van Hans van Houwelingens *Best Bucharest*. Ook diverse boekpresentaties en de ontwikkeling van publicaties zijn in dit budget opgenomen: de orgelmonografie *De aristocraat onder de onze historische orgels*; Misha de Ridder's *High Up Close By*; *Into the Air* van Marinus Boezem en de eerste delen van de publicatie *Anastasis* van Giorgio Andreotta Calò. De extra uitgaven op projecten en programmering ten opzichte van het initiële budget (+€232k) worden gedekt door de extra inkomsten op fondsen en bijdragen (+€262k boven budget).

Exploitatielasten museum

De exploitatielasten museum vallen hoger uit dan begroot (+€24k) door investeringen in de museumwinkel (ontwikkeling merchandise) en hogere provisie voor creditcards. Overige exploitatielasten museum betreffen onder meer de kosten voor de audiotour, de kosten voor museale lidmaatschappen, deelname aan ticketsystemen en de kosten van en investering in kassasystemen en ICT.

Overige activiteitenlasten materieel

Deze kosten omvatten de lasten voor overall marketing en communicatie, kosten verhuur onroerend vastgoed en de afschrijvingslasten programmering. Er zijn geen grote afwijkingen ten opzichte van het budget.

Personeelslasten beheer en activiteiten

Het totaal aan personeelslasten voor beheer en activiteiten komt €92k uit boven het totaalbudget van €473k. Voor het overgrote deel betreft het hier personeelslasten waarvoor aanvullende subsidie is geworven of dekking is vanuit de projectbegrotingen. Dit betreft onder meer de lasten voor de conservator collectie en stagiaires op het project *Collectie 1500 – nu* (collectiepresentatie), de lasten voor de curator muziek en de extra inzet voor *Playing the Cathedral*, en de extra inzet op publieksbegeleiding en veiligheid tijdens de tentoonstelling *Poems for Earthlings*.

Het genoemde aantal fte in de jaarrekening betreft uitsluitend de collega's in loondienst. Dit aantal neemt af ten opzichte van vorig jaar, omdat het team publieksmedewerkers in 2019 geleidelijk geheel is overgeheveld naar Hôtes Culture; een uitzendbureau speciaal voor de museale sector. In totaal heeft team Oude Kerk een omvang van 11,3 fte. Dit is exclusief inzet van externen zoals museumdocenten, curator *Come Closer*, en andere freelancers zoals tentoonstellingsteam, vormgever, PR-bureau, vertalers, fotografen en administratiemedewerkers.

Toelichting bijzonderheden balans / positie eigen vermogen

Het eigen vermogen is afgenomen door het negatieve exploitatieresultaat. Dit komt deels ten laste aan beide statutaire doelstellingen: het bestemmingsreserve onderhoud en het bestemmingsreserve programmering. De stand van het eigen vermogen per 31-12-2019 is €768.829 (ten opzichte van €806.746 per 31-12-2018). De kortlopende schulden zijn afgenomen doordat de post vooruit ontvangen subsidies is afgenomen, en de crediteuren toegenomen. De voorziening groot onderhoud is ondanks de jaarlijkse toevoeging van €215k afgenomen door het vele subsidiabele onderhoud dat aan de kerk heeft plaatsgevonden. Ondanks deze uitgaven en investeringen zijn de solvabiliteit en liquiditeit vooralsnog goed omdat er een groot eigen vermogen en voldoende liquide middelen overblijven. De Oude Kerk heeft voldoende reserves om op de korte termijn aan de grote (onderhouds) verplichtingen te voldoen.

Toelichting naleving kwantitatieve prestatieafspraken, afwijkingen en vrijkaartenbeleid

In 2019 ontvingen we totaal 137.330 bezoekers, ruim boven het aantal van 131.670 dat in de prestatieafspraken met het AFK voor 2019 is overeengekomen. Dit aantal hebben we kunnen realiseren ondanks de 5,5 weken van sluiting voor op- en afbouw van tentoonstellingen, restauratie en onderhoudswerkzaamheden (zie risicoanalyse). Het overgrote deel van de bezoekers kwam voor het programma en het samenspel tussen kunst en erfgoed, totaal: 117.109. Daarnaast ontvingen we 2.221 bezoekers in het kader van cultuureducatie en schoolgebonden activiteiten binnen Amsterdam. Tenslotte ontvingen we 18.000 bezoekers die voor het monument komen en de faciliteiten als winkel en informatiebalie gebruiken, maar niet betalen voor het programma. Dit onderscheid is onder meer het resultaat van de afspraken met de Oudekerkgemeente, die op zondag de eredienst en vesper houdt, en de hoogtijdagen viert in de Oude Kerk. Deze diensten zijn vrij toegankelijk. Hoewel dit concurreert met de reguliere openstelling, is het voor de Oude Kerk van belang ook het immateriële erfgoed te ontsluiten. Deze openstellingen worden dan ook door de Oude Kerk begeleid, omdat de verantwoordelijkheid voor bezoekers, gastvrijheid en veiligheid altijd bij de Oude Kerk ligt.

Naast de bezoekers aan het monument (inclusief Oudekerkgemeente) verleenden we in 2019 gratis toegang aan de volgende groepen: Vrienden van de Oude Kerk, ICOM-kaarthouders, journalisten, gidsen, begeleiders van mindervaliden, leerlingen via het erfgoed onderwijsprogramma van Ons' Lieve Heer op Solder, genodigden en vanaf mei de belangrijkste donateurs van *Playing the Cathedral*. Ook voor speciale buurtgerichte activiteiten zoals de jaarlijkse Sinterklaasviering stelden we de deuren gratis open. In totaal kregen 28.795 bezoekers gratis entree.

Het aantal gerealiseerde activiteiten voor 2019 komt uit op 50, inclusief zes buurtgerichte activiteiten. Dit is een verdubbeling ten opzichte van de 25 activiteiten die in de prestatieafspraken met het AFK zijn overeengekomen. Een overzicht van alle tentoonstellingen, programma's, presentaties en publicaties is opgenomen in de toelichting op de activiteiten.

Specificatie activiteiten

Muziek & orgel

Silence (10×), Monuments (2×), Orgelconcerten Open Monumentendag (1×) Benefietavond Playing the Cathedral (1×), concerten Playing the Cathedral (6×), Opera Mark Bucharidge (1×), Sweelinck Concours (1×).

Tentoonstellingen, publieksprogramma, & interventies

Adrián Villar Rojas: *Poems for Earthlings* (1×), opbouw *Poems for Earthlings* met 50 vrijwilligers en buurtbewoners (1×), artist talk Adrián Villar Rojas (1×), deelname Amsterdam Art Weekend (1×), Cardiff & Miller: *The instrument of Troubled Dreams* (1×), *Come Closer* (4×) Children of the Light: *Between Light* (1×), Smári Robertsson: *This Clock Before it Existed* (1×), Collectiepresentatie *1500 – nu* (1×).

Video

PolakvanBekkum: *De Rit* screenings (1×), PolakvanBekkum: *De Rit* artist talk (1×), Hans van Houwelingen: *Best Bucharest* screenings (1×).

Publicaties

Boekpresentatie en concert orgel-monografie *De aristocraat onder onze historische orgels*; (1×), boekpresentatie *High Up Close By* van Misha de Ridder (1×), boekpresentatie *Into the Air* van Marinus Boezem (1×), presentatie *Gothic Gestures* van Marinus Boezem (1×), boekpresentatie *This Clock Before it Existed* van Smári Róbertsson (1×).

Overige activiteiten

Gesprekken in het Huisje van Gerda (1×), eindpresentatie gesprekken Huisje van Gerda (1×), Zef Hemels gesprekken in het Huisje van Gerda (1×), Zef Hemels bijeenkomsten in de Sebastiaanskapel (1×), het Rode Raam Gesprek (1×), het Saskia Ontbijt (1×), Poezieworkshop Aimée Zito Lema (1×), Museumnacht (1×), Sint in de Oude Kerk (1×).

Risicoanalyse

Risicomatrix

**1. Inkomsten uit bezoek: er is maar 1 kerkruimte. Als die niet toegankelijk of representatief is (oa door fysieke restauratie- of onderhoudswerk-zaamheden of geluid) kan geen vergoeding aan de bezoeker worden gevraagd.
Om calamiteiten in de exploitatie op te vangen houden we een reserve aan van een half jaar van de vaste lasten (stand continuïteitsreserve 01-2018 €298k).**
2. Afhankelijkheid van Kunstenplan: elke vier jaar staat het voortbestaan van onze programmering ter discussie, in afwachting van opname in het kunstenplan.
3. Afhankelijkheid van sponsors en fondsen: de private en publieke fondsen zijn als gevolg van de bezuini- gingen van Halbe Zijlstra stevig onder druk komen te staan. Sinds 2012 zijn zij structureel met 70% over- vraagd. Cultuurfondsen steunen per project, maar bieden geen ondersteuning in lopende kosten voor het realiseren van de programmering (zoals vaste personeelskosten, administratie etc). Sommige fondsen steunen ons meerdere keren per jaar (zoals Mondriaan Fonds, Fonds21), maar bij de meesten kan dit niet. Door de maatschappelijke discussies in de media en de controverse zijn bedrijven huiverig te sponsoren.
4. Stijgende productie-, programmerings- en bedrijfskosten: kosten van productie, beveiliging, verzekering, tijdelijke huisvesting en transport stijgen permanent, o.a. door wetgeving, prijs- indexaties en belasting- en premieverhogingen. Daarnaast worden we gehouden aan de Fair Practice Code en de richtlijn kunstenaarshonoraria door fondsen en subsidiegevers.
5. Stakeholdermanagement: Vanwege de hoge emotionele betrokkenheid bij de 18 stakeholders- groepen gaat veel tijd en aandacht zitten in het informeren en regelmatig spreken van deze groepen. In een kleine organisatie als die van de Oude Kerk, staan deze maatschappelijke uren op gespannen voet met de exploitatie. De directie besteed 60% van de tijd aan het spreken met deze stakeholders.
6. Compliance: er komt steeds meer formele en informele regel- en wetgeving die nageleefd moet worden. Denk aan de AVG en de codes Cultural Governance, Fair Practice Code en Code Diversiteit en Inclusie. Compliance-eisen kunnen ook extra kosten veroorzaken.

Hoofdlijnen begroting 2020

Op 4 november 2019 werd de begroting 2020 goedgekeurd door de Raad van Toezicht. Deze goedgekeurde begroting 2020 wijkt op diverse punten af van de meerjarenbegroting 2016 – 2020. De totale omvang van de begroting (1.91 milj) is gestegen met 38% ten opzichte van het oorspronkelijke budget (1.38 milj) door meer publieksinkomsten, indirecte inkomsten, en aanvullende subsidies voor onderhoud en restauratie. Aan de lastenzijde resulteert dit hogere beheerslasten voor monument en kantoor (+69%), hogere activiteitenlasten (+33%) en hogere personeelslasten (+16%).

Zoals op diverse plekken in dit hoofdstuk reeds vermeld, heeft de Oude Kerk in 2020 te kampen met de gevolgen van

de coronacrisis. Voor zover dat nu kan worden overzien resulteert dat in een daling van de publieksinkomsten en additionele lasten. Dit heeft verregaande gevolgen voor het budget 2020 zoals vastgesteld op 4 november 2019. Op dit moment worden de prognoses voor de rest van het jaar 2020 hierop bijgesteld.

Toelichting stand van zaken onderhoud en MOP

Het jaar 2019 stond mede in het teken van veel groot onderhoud en diverse restauratiewerkzaamheden. Binnen het meerjarenonderhoudsplan (SIM-regeling RCE) werden herstelwerkzaamheden aan het dak en in de kappen uitgevoerd, werden de cascadegoten bij de kooromgang en de sneeuwvlonders volledig vervangen, en werd het houtwerk van de laagbouw rondom de kerk hersteld en opnieuw geschilderd. De dakbedekking en hemelwaterafvoer van twee pandjes aan weerszijden van de toren werd vervangen en verbeterd.
De restauraties in het kader van de Srr-regeling van de RCE omvatten onder meer het volledig vervangen van het leiwerk van de Hamburgerkapel; het vervangen van de duivennetten voor een groot deel van de ramen; het herstel van de scheuren in de oostgevel aan de buiten- en binnenzijde ter hoogte van de collegekamer; het herstel van scheuren in het natuursteen rondom de glas-in-loodramen in de oostgevel; de restauratie van het rozetvenster aldaar; de restauratie van de misericorden (koorbanken) in het hoogkoor; de restauratie van de koor- en wijkmeestersbanken in de viering; het schoonmaken en herstellen van de marmeren grafmonumenten in de Lysbeth Gavenkapel en de Hamburgerkapel; en de restauratie van het Noorderportaal. Resterende werkzaamheden binnen het Srr-plan worden in 2020 uitgevoerd: restauratie van het oostportaal en het geschilderde behang in de Spiegelkamer en herstel van het doophek en diverse grafzerken. Tenslotte worden ook de kerkbanken in de viering teruggeplaatst en wordt de leren bekleding gerestaureerd. In goed overleg met de RCE is voor deze specifieke werkzaamheden uitstel gevraagd (door stormschade) en verkregen tot 2020.
Een aanvullende bijzondere ingreep betrof de noodvoorziening die is getroffen voor het raam van Crabeth en het tweede Burgemeestersglas in de Oostgevel. Tijdens de werkzaamheden aan het natuursteen in het kader van de Srr-restauratie werd tijdens een inspectie op de steiger geconstateerd dat de schade, die reeds door het restauratieteam werd gemonitord, ernstiger was dan in eerste instantie gedacht. Deze schade wordt veroorzaakt door historische problemen met de fundering. In overleg met Bureau Monumenten en Archeologie, Bouw en Woningtoezicht, en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed is een noodvoorziening getroffen waarbij de ramen zijn uitgenomen. Een plan voor restauratie en terugplaatsing wordt voorbereid, waarvoor in overleg met Bureau Monumenten en Archeologie een vergunning wordt aangevraagd.
De restauratiewerkzaamheden zijn na overleg met de RCE deels subsidiabel onder de SIM en Srr. Dankzij een snelle fondsenwervingsactie kon via een lead van *Playing the Cathedral* een pitch gegeven worden aan een vermogensfonds dat €130k toekende aan dit project. Dit bedrag is als balanspost opgenomen.

Tenslotte was er in 2019 ook sprake van diverse onvoorziene uitgaven voor groot onderhoud en restauratie die reeds zijn genoemd: de afhandeling van de stormschade waarbij een boom viel op de laagbouw ter hoogte van Oudekerksplein 17 en de steiger en lift die daar stonden voor werkzaamheden aan het dak van de Hamburgerkapel. Bij de afronding van de restauratie van het groot orgel zijn de schokbalgen alsnog vervangen met een mechaniek om ze te kunnen uitschakelen zodat de wind ook in de originele aanleg kan worden gebruikt en gehoord. Ook zijn de zwikkels (leren verbindingen) aan de balgen vervangen, wat tot meerwerk

heeft geleid. Dit alles in overleg met, en op advies van de RCE. Ook werden werkzaamheden aan de elektronische installaties en sprinklerinstallatie opgepakt en ten slotte werd achterstallig onderhoud aan twee woonpanden uitgevoerd.

Fondsen en subsidies

De Oude Kerk werkt samen met een groot aantal fondsen, sponsoren en (particuliere) donateurs om haar interhistorische programma mogelijk te maken. In 2019 heeft de Oude Kerk vele nieuwe begunstigers aan zich weten te verbinden door het nieuwe muziekprogramma *Playing the Cathedral*. Het benefietdiner op 11 mei 2019 speelde hierin een grote rol. Met de opbrengsten van dit diner is het stichten van een nieuw muziekfonds voor 90% gerealiseerd en kan de Oude Kerk vijf jaar residencies financieren voor jonge, talentvolle componisten en musici.

Organisatie, bestuur en toezicht

Organisatie

De organisatie groeide in 2019 licht in omvang naar 11,3 fte; deels gefinancierd door incidentele projectsubsidies. We verwelkomden een nieuwe medewerker publiek & events, die aan het hoofd staat van het team van publieksmedewerkers. De functie van medewerker marketing & communicatie is opgesplitst in twee nieuwe posities; die van een schrijfvaardige curatorial editor, en een actiegerichte campagne strateeg/ marketeer (interim). We investeerden verder in betere arbeidsvoorwaarden (oa inschaling langs lijnen van de Museum CAO), en – omstandigheden.

Met het project *Playing the Cathedral* heeft het team een enorme leercurve doorgemaakt. Met een kleine bezetting en onder grote tijdsdruk werd een ambitieus project gerealiseerd, dat in veel opzichten nieuw terrein was. Om de geleerde lessen mee te nemen naar de toekomst, maar ook te leren van wat er beter kon, hebben we na *Playing the Cathedral* onder leiding van een externe coach onze samenwerking onder de loep genomen. In een aantal sessies werkten we toe naar een betere interne communicatie en heldere (team)doelen.

Projectaanvragen drukten zwaar op de werklast van het huidige team. We lossen dit op door in te zetten op langlopende programma-investeringen. Daarmee werden financiële middelen vrijgemaakt voor nieuwe programmering (*Playing the Cathedral*) en voor het realiseren van de collectiepresentatie (*Meer Oude Kerk*). Ondanks deze uitbreiding in uren is de werkdruk nog steeds onevenredig hoog en zijn we als klein team ook kwetsbaar; een blijvend aandachtspunt voor de komende periode.

Toepassing Code Cultural Governance

De Oude Kerk past de principes van de Governance Code Cultuur 2019 toe en de organisatie volgt de aanbevelingen op.

Waarde scheppen voor en in de samenleving

De Oude Kerk realiseert haar maatschappelijke doelstellingen door culturele waarde te creëren, over te dragen en te bewaren. De maatschappelijke doelstellingen en culturele waarde zijn diep geworteld in de missie, visie en activiteiten van de Oude Kerk. Deze worden uitgebreid toegelicht in het eerste deel van dit bestuursverslag.

Integer en rolbewust handelen

Bestuur en toezichthouders zijn onafhankelijk en handelen integer. Zij zijn zich bewust van hun eigen rol en de onderlinge verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden en handelen daarnaar: afgelopen jaar is door Bergh, Stoop & Sanders de Governance tegen het licht gehouden en zijn heldere profielen ontwikkeld met oog op diversiteit en onafhankelijkheid. Daarbij is tevens een reglement ontwikkeld dat dient als leidraad voor de raad van toezicht. Op het punt van integriteit en belangenverstrengeling zijn geen risico's ontstaan. Deze worden goed gemonitord

door jaarlijks een inventarisatie te maken van de nevenfuncties van zowel bestuur als toezichthouders. Deze nevenfuncties worden openbaar gemaakt via de website.

Zorgvuldig besturen

Het bestuur is verantwoordelijk voor de algemene en dagelijkse leiding, het functioneren en de resultaten van de organisatie. Het bestuur gaat zorgvuldig en verantwoord om met de mensen en de middelen van de organisatie. Veiligheid, openheid en transparantie zijn belangrijke kernwaarden in de organisatie van de Oude Kerk. In het kleine team werken we zonder managementlaag, langs korte lijnen staan we in direct contact met elkaar. Het team werkt volgens de agile methode en beroept zich op tools als 'design thinking'. In een personeelshandboek zijn afspraken over de algemene manier van samenwerken vastgelegd. Met regelmatige teammeetings en bijeenkomsten investeren we in onderlinge verbinding: in het bijzonder tussen het team op kantoor en op de vloer. Teamleden kunnen bij een vertrouwenspersoon terecht met problemen. In 2018 en 2019 is gewerkt met een externe coach voor het beter bespreekbaar maken van de onderlinge werkrelaties.

Goed toezicht uitoefenen

De raad van toezicht voert zijn toezichthoudende adviserende en werkgeversrol op een professionele en onafhankelijke wijze uit. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid: de Oude Kerk werkt volgens een raad van toezicht model met Jacqueline Grandjean als directeur-bestuurder. De raad van toezicht functioneert volgens de Governance Code Cultuur en bestaat momenteel uit acht leden. De zittende raad benoemt de voorzitter. De raad houdt toezicht op de rechtmatigheid en doelmatigheid van het beleid van Stichting de Oude Kerk, mede in het licht van de maatschappelijke taak van het instituut. Als toezichthoudend orgaan spreekt de raad zich uit over onder andere de begroting en de jaarrekening, de statuten, het bestuursreglement en het beleidsplan. Voor een goede vervulling van de Governance Code Cultuur streeft de raad van toezicht naar een samenstelling bestaande uit specialisten, die gezamenlijk een multidisciplinair team vormen. Gestreefd wordt om bij benoeming meer ruimte te geven aan vrouwelijke kandidaten en kandidaten met een niet-westerse achtergrond. In het bijgevoegde verslag van de raad van toezicht wordt de samenstelling en het functioneren van de raad nader omschreven.

Fair practice,
Code Culturele Diversiteit,
WNT en privacywetgeving

Fair Practice

In de Oude Kerk wordt de Fair Practice Code nageleefd. De afgelopen jaren is hierin een flinke inhaalslag gemaakt. In de Oude Kerk houden we de museum cao zoveel mogelijk aan. Medewerkers worden ingeschaald langs lijnen van deze cao en er is sprake van periodieke verhogingen op basis van beoordelings- en functioneringsgesprekken. Daarnaast is er een pensioenregeling. Betaling van freelance medewerkers is redelijk en eerlijk; afspraken met zzp'ers worden vastgelegd in een overeenkomst van opdracht. Honoraria voor kunstenaars worden altijd uitgekeerd volgens de richtlijn kunstenaarshonoraria van het Mondriaan Fonds. Er wordt steeds scherp gekeken naar de verhouding betaalde en onbetaalde krachten. Voor alle medewerkers, ook stagiairs en vrijwilligers, geldt een functieprofiel waarin heldere taken zijn benoemd. Een vaste vergoeding voor stagiairs en vrijwilligers is onderdeel van de afspraken.

Code Culturele Diversiteit

Als oudste plek in de stad waar de nieuwste kunst getoond wordt, staan we open voor het ontwikkelen van nieuwe perspectieven. Mogelijk gevolg hiervan is dat pijnlijke, vergeten of verstopte

Verslag
Raad van Toezicht Oude Kerk 2019

De raad van toezicht van de Oude Kerk bestond in 2019 uit: Floris van Hall (voorzitter), Hermine Pool, Barbara Visser (afgetreden per 13-01-2020), Lex Kloosterman, Hans Kodde, Rein Kronenberg, Peter Tomson en Tjepco van Voorst Vader. De raad van toezicht kwam in 2019 vier keer bijeen, op 18 maart, 3 juni, 9 september en 4 november.

Op 4 november werd de begroting voor 2020 door de raad van toezicht goedgekeurd. De raad van toezicht vergaderde in aanwezigheid van het bestuur en de zakelijk leider. In alle vergaderingen werd gesproken over (toezicht op) de financiën. In 2019 werd in de raad van toezicht daarnaast gesproken over de volgende onderwerpen: evaluatie en vooruitblik programma (waaronder *Playing the Cathedral* en de aanvraag AFK Kunstenplan) bezoekersaantallen- en samenstelling en de strategie ten aanzien van communicatie en publieksbereik, stakeholdermanagement, evaluatie controlesysteem/ governance en de stand van zaken ten aanzien van groot onderhoud en restauratie.
Op 5 juni voerde een delegatie van de raad van toezicht een evaluatiegesprek met de directeur/bestuurder. Daarin kwamen ter sprake de nieuwe overeenkomst met de bestuurder inzake voortzetting werkzaamheden.

Er is gesproken over het gewenste profiel van de te werven leden raad van toezicht en besloten is te zoeken naar kandidaten die – naast kennis van en belangstelling voor het culturele domein waarin de Oude Kerk opereert – kennis van zaken hebben op het gebied van communicatie en/of marketing en jurisprudentie en die bij voorkeur een biculturele achtergrond hebben. In twee sollicitatierondes (voorjaar en najaar) werden de vacatures openbaar gemaakt. Uit de eerste sollicitatieronde werd Tjepco van Voorst Vader door de raad op 6 maart gekozen en benoemd. Voor de tweede sollicitatieronde werd een sollicitatiecommissie benoemd, bestaande uit Tjepco van Voorst Vader en Rein Kronenberg. Zij spraken in oktober en november met zeven kandidaten en droegen daarvan twee kandidaten voor ter benoeming. Op 13 januari 2020 werd gekozen voor Mariëlle Paul als lid van de raad van toezicht.

Er werd gesproken over risicobeheersing bij de Oude Kerk. De risico's zijn in kaart gebracht en leidden tot heroverweging van de wijze waarop op toekomstig onderhoud is voorzien. De belangrijkste risico's zijn:
a) groot onverwacht onderhoud aan het rijksmonument en de financiering daarvan. De RvT verzocht het Restauratiefonds een plan te maken om de reserves hiervoor te vergroten.
b) bezoekersaantallen en financiële risico's bij daling. RvT houdt toezicht op financieringsbeleid kunstprojecten, waar directie aanstuurt op een combinatie van structurele financiering (AFK) en projectfinanciering zonder welke projecten geen doorgang vinden. Op 1 juni is een aparte vergadering geweest waarin het

functioneren van de raad van toezicht werd geëvalueerd; aandachtspunten zijn strategie evaluatie, kunstenplan en risico's financiering. Er heeft een gesprek plaatsgevonden over mogelijke belangenverstrengeling leden die op voordracht PKA benoemd worden; waarbij de conclusie was dat deze belangen gewenst zijn.

Ook werd het risico op het gebied van bezoekersinkomsten besproken, waarbij de prijselasticiteit gebenchmarkt werd. De raad van toezicht sprak elke vergadering over de stand van zaken op het gebied van financiën.
De raad constateerde dat de bereidheid van corporate sponsors om de organisatie te ondersteunen verkleint. Dit is in lijn met de bevindingen in de gehele culturele sector. De raad is blij met de private donateurs die gevonden zijn in het ondersteunen van het muziekprogramma *Playing The Cathedral*, en de aanzienlijke bijdragen aan restauratie en onderhoud van een particuliere schenker en de zesjarige bijdrage via de RCE. Het programma wordt gesteund door het AFK en uiteenlopende publieke en private fondsen.
De raad constateerde dat de ondersteuning door deze fondsen nooit structureel is. Besproken werd een mogelijke rol voor het externe noodfonds (St. Restauratiefonds) voor het werven van legaten. De extra bijdrage van dit noodfonds was dit jaar noodzakelijk vanwege onvoorzien onderhoud. Gezien werd dat het aantal vrienden stabiel is, ondanks het feit dat sinds een aantal jaar de druk op particulieren om verschillende culturele doelen te ondersteunen steeds groter wordt.

Op 18 maart 2019 heeft de raad van toezicht de jaarstukken 2018 besproken. Vastgesteld is dat Oude Kerk er opnieuw in geslaagd is aan de gestelde doelen en verwachtingen te voldoen binnen de gestelde financiële kaders. Op grond hiervan en op grond van de door de directeur/bestuurder gepresenteerde informatie en toelichting heeft de raad van toezicht het jaarverslag 2018 goedgekeurd. De jaarrekening en het bestuursverslag is gecontroleerd en goedgekeurd door accountant Kamphuis & Berghuizen. Op grond hiervan verleent de raad van toezicht decharge aan het bestuur voor het gevoerde beleid.

De raad van toezicht van de Oude Kerk ontvangt geen bezoldiging, hanteert de Governance Code Cultuur en de Code Culturele Diversiteit en heeft vastgesteld dat de salariëring van de directeur de WNT-norm niet overschrijdt. Een toelichting hierop is opgenomen in de jaarrekening. De raad van toezicht dankt alle medewerkers van de Oude Kerk voor hun enthousiasme, kennis, kunde en grote inzet.

Floris van Hall
Voorzitter Raad van Toezicht

verhalen onthuld worden die evengoed horen bij vroegere én huidige tijden. Dit vormt regelmatig aanleiding tot discussie. Dit schuwt ons niet, maar sterkt ons in de overtuiging dat we aan iets belangrijks werken dat groter is dan het gebouw, onze organisatie, de stad en het land. We verbinden ons met een wereldwijde beweging naar meer gelijkwaardigheid. We leveren maximale inspanningen om nieuwe groepen te bereiken door met onze programma's aan te sluiten bij een pluriform publiek dat zich in eerste instantie misschien niet herkent in het erfgoed dat de Oude Kerk vertegenwoordigt. Diversiteit gaat wat ons betreft om het creëren van een nieuwe mensvriendelijke cultuur.

Door geschiedenis en erfgoed te beschouwen als open en on-af, beweegt de betekenis van cultuur mee met tijd en mensen. Zo opent het nieuwe perspectieven en worden ook historisch ondergerepresenteerde groepen uitgenodigd betekenis te geven. In 2019 werd de Oude Kerk onderscheiden met een nominatie voor de &Awards voor de inspanningen die zijn geleverd binnen de programmering om met mensen met uiteenlopende achtergronden te werken en kunstenaars met een niet-Nederlandse achtergrond onder de aandacht te brengen van directies van de Amsterdamse musea (in OAM, SAM). De &Award organisatieprijs is een initiatief van Actieplan Cultuur en Creatief Inclusief, een initiatief van de gezamenlijke brancheverenigingen in de culturele sector die verenigd zijn in de Federatie Cultuur, en wordt mede mogelijk gemaakt door het ministerie van OCW, het VSBfonds en de Rijkscultuurfondsen. Belangrijke partners zijn LKCA en de Coöperatie Dutch Creative Industries.

Visie: We zijn ons bewust van gevoelens van uitsluiting en zijn steeds alert op eenzijdige perspectieven, netwerken en representatie. We geloven in de waarde van meerstemmigheid.
Missie: We zien het als onze opdracht om divers te denken en te handelen om zo te bewerkstelligen dat de Oude Kerk van alle mensen is, met alle mogelijke achtergronden en onderlinge verschillen.

Prioriteiten diversiteit:
Het programma weerspiegelt de culturele diversiteit van Amsterdam en Nederland.
We programmeren niet-westerse en LHBTQ kunstenaars.
We kaarten 'vergeten' geschiedenissen aan, onder meer in acquisitiebeleid.
We streven naar een weerspiegeling van de diversiteit in de samenleving in ons kunstenaars-, bezoekers-, bestuurs- en personeelsbestand.
In de Oude Kerk willen we ideeën van collectiviteit, toegankelijkheid, representatie en meerstemmigheid de komende jaren blijvend onderzoeken – en er letterlijk ruimte voor vrijmaken.
We zijn kritisch op welke bronnen, beschouwingen en kaders we hanteren voor onderzoek en inspiratie. Hierin nemen we de geglobaliseerde samenleving als uitgangspunt en geven een podium aan kunstenaars, perspectieven en beelden die relatief onderbelicht zijn.

WNT & privacy

Met de invoering van de nieuwe Europese privacy wetgeving (AVG) in 2018 zijn diverse maatregelen genomen voor de verwerking en bescherming van persoonsgegevens van bezoekers, medewerkers en betrokkenen bij de Oude Kerk. Het bijbehorende privacy statement is gepubliceerd op de website van de Oude Kerk.

Vanuit de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector geldt dat de bezoldiging van de directeur-bestuurder van de Oude Kerk niet uitkomt boven het WNT maximum.

Burgemeester Halsema tijdens *Playing the Cathedral*. Foto: Maarten Nauw.

Woord van dank

Kunstenaars en musici
(inclusief Playing the Cathedral)

**De Oude Kerk dankt in het bijzonder alle kunstenaars, musici en anderen die het jaar artistiek hebben verrijkt:
Janet Cardiff, George Bures Miller, Esther Polak, Ivar van Bekkum, Christopher Gabriel, Arnout Hulskamp, Mona Hatoum, Smári Róbertsson, Hans van Houwelingen, Adrián Villar Rojas, Radna Rumping, Jo Kali, Ivan Cheng, Pamela Jordan, Matthew Day, Vincent Dubois, Diamanda Dramm, Artvark Saxofoon Quartet, Ellen Arkbro, Kaspar Kröner, Margarida Sampoia, Oene van Geel, Gareth Davis, Pau Solas, Carole Reis, Dario Calderone, Maya Felixbrodt, Jan Willem van der Ham, Jan Bastiani, María Martínez Ayerza, Petri Arvo, Wouter Snoei, Matthias Havinga, Mark Buckeridge, Helena Basilova, Philip Glass, Nicolas Jaar, François-Xavier Bertin, Arwen Bouw, Leo van Doeselaar, Anneke van Haaften, Jeroen Koopman, Laurens de Man, Rik Mbengue, Nicholas Papadimitriou, Boudewijn Zwart, Claron McFadden en James McVinnie.**

Team Oude Kerk 2019

Jacqueline Grandjean (directeur en curator), Emma van Oudheusden (zakelijk leider), Richard Pelgrim en Reinier Klok (projectleider), Line Matson (projectassistent), Erica Moukarzel (curatorial assistant), Zara Weijers (development en support), Rieke Righolt (fondsenwerving), Marian Cousijn (curatorial editor), Laurence Ostyn (communicatiemedewerker), Laurine Verwijen (communicatiestrateeg), Marianna van der Zwaag (conservator collectie), Kim Evers, Evelien Jorna (vrijwilligerscoördinatoren), Jelle Straatsma en Filiz Alkoyak (publiek en events), Piet Musters (facilitaire ondersteuning), Simon Skatka Lindell, Aaron George en Fabian Reichle (technische ondersteuning), Padrick Stam (stagiair), Jacob Lekkerkerker (curator muziek), Matteo Imbruno (organist titulair), Brecht Russchen, Esther Graftdijk en Pieter Verbeke (museumwinkel), Alle Kok, Annemarie Fischer, Ayunda Stel, Bobbie Wagenaar, Cleo Thomas, Donna Weel, Esther van der Linde, Eva Windhouwer, Gerda Leter, Jelle Havermans, Judith Evens en Rafael Mulder (publieksmedewerkers), Inge Roseboom, Jolinda de Lange, Noor Nuyten, Nynke Deinema, Robert Beekelaar en Sjoukje van der Meulen (museumdocenten) en vele vrijwilligers.

Aanbeveling en advies

***Lunch met de buurt* — In 2019 nodigden we zestien keer buurtbewoners en andere Amsterdammers uit voor een lunchgesprek op vrijdagmiddag met directeur en curator Jacqueline Grandjean. De thema's en verschillende perspectieven die tijdens deze gesprekken naar voren kwamen, vormden waardevolle input voor het Kunstenplan 2021-2014. De kern van deze gesprekken werd gedeeld tijdens een publieke bijeenkomst in januari 2020.**

***Programma evaluatie commissie* — Aveline de Bruin, Lorenzo Benedetti, Mihnea Mircan, Janwillem Schrofer.**

Comité van aanbeveling Playing the Cathedral — Ab Winsemius, Frederieke Leeflang, Martijn Sanders, Martin van Keken, Robert Kranenborg, Roderick Houben, Truze Lodder.

Stichting restauratiefonds Oude Kerk — Floris van Hall, Rein Kronenberg, Arie Langstraat †.

Samenwerkingspartners

Studio Hendriksen, Coebergh Communicatie & PR, Maarten Nauw Fotografie, Gert Jan van Rooij Fotografie, Lenoirschuring, Drukkerij Raddraaier, Xinix Films, Firma Eijsbouts , Anything is Possible, SJAFT, InOtherWords, Frank van der Weij Studio, Artcore Filmproductions, Jean Mineur, Global Tickets, De Haan IT, Administratiekantoor ASK, Computerdoc, Hôtes Culture, Amsterdam Marketing, Build in Amsterdam, Studio Oorbit, Bergh, Stoop & Sanders, Gijs Heutink Advocaten, Hemwood Advocaten, Henk Bollekamp Advocatuur, Meijer Notarissen, lichtadvies Wijnand van der Horst, Glasatelier Hagemeijer B.V., BBM restauratiearchitectuur, Restauratie aannemers De Heeren Bouwmeester, Donatus Verzekeringen, Zweerts de Jong & Heerkens Thijssen, ArtRisk consultants, ABN AMRO, Gemeente Amsterdam, Van Dijnsen installatiewerken, Unica Fire Safety, HMT Bouwtechniek, Inpijn-Blokpoel, Van Elk Slotenservice, Westhof beveiliging, Mateco.

Partners Playing the Cathedral

Administratiekantoor ASK, Atelier Paradis, Artcore Filmproductions, Arup, Brandweer Amsterdam Amstelland, Beam Systems, Chain, Chasing the Hihat Group, CJP, ClickSmash, Coebergh Communicatie & PR, Dana Lixenberg, De Koffieschenkerij, Engage!, Eventbrite, Firma Netjes, Frank van der Weij, Hadassah de Boer, Hemwood, He.Ro Gallery, Het Parool, InOtherWords, Intertent, Jaap van Scherpenzeel, Jemi, Lenoirschuring, Maarten Nauw, Martinair Party Service, Michiel Reek, Museumkaart, Nicolas Sperling, Orgelmakerij Reil BV, Prestige, RVDK, SJAFT, Stahlhöfer Elektrotechniek BV, Studio Hendriksen, The American Book Center, TSC, Van Dooren Advies, Vitto-Lightsolutions, Voordekunst, WG Theatertechniek, Wijnand van der Horst, Wolters b.v., Xinix Films.

Culturele partners

Amsterdam Art Weekend, Castrum Peregrini, Museum van Loon, Reinwardt Academie, Rijksakademie van beeldende kunsten, Unseen, CJP, Museumkaart, Public Art Amsterdam (CBK Zuidoost, De Appel, Framer Framed, GET LOST-art route, LAPS/Gerrit Rietveld Academie, Stichting NDSM-werf, P//////AKT, Stedelijk Museum Amsterdam en TAAK), Ons'Lieve Heer op Solder, Mediamatic, San Serriffe, Non-Fiction, Museumnacht Amsterdam, Bonne Suits, Compagnietheater, KNAW, De Waag, Museum het Rembrandthuis, School der Poëzie, Kunstschooldagen, W139, OAM, SAM, MOAM, ACI, Hogeschool van Amsterdam, Conservatorium van Amsterdam, Sonic Acts, Sandberg Instituut, Gerrit Rietveld Academie, Universiteit van Amsterdam, Stichting Internationaal Orgelconcours Jan Pieterszoon Sweelinck.

Mediapartners

De mediapartners van de Oude Kerk waren in 2019: Het Parool, NPO Radio 3 + 4, We Are Public, See All This, de Groene Amsterdammer en Jean Mineur.

Erfgoed en de buurt

Genootschap Amstelodamum, St. Nicolaikerk te Kalkar, Rijksmuseum, Ons Amsterdam, Vereniging Vrienden van de Amsterdamse Binnenstad, Oudekerkgemeente Amsterdam, De Koffieschenkerij, IBO (Integraal Burgwallen Overleg), huurders, Gemeente Amsterdam: Bureau Monumenten en Archeologie, Stichting Restauratiefonds Oude Kerk, Erfgoedvereniging Heemschut, Stadsherstel Amsterdam, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Monumentenwacht, Restauratiearchitect Ben Massop, Restauratieschilder Wilco de Ruiter.

Voor de restauratie van het Vater-Müllerorgel is samengewerkt met orgeladviseur Henk Verhoef, orgelmakerij Reil BV, schildersbedrijf Wolters, Firma Eijsbouts, De Heeren Bouwmeester, BBM restauratiearchitectuur, Slotboom Steenhouwers en het oud-Comité van Aanbeveling Groot Orgel.

Fondsen en begunstigers

Het programma van de Oude Kerk is in 2019 mede mogelijk gemaakt met de genereuze bijdrage van: Amsterdams Fonds voor de Kunst, BankGiro Loterij, BankGiro Loterij Fonds, Fonds 21, VSB Fonds, Mondriaan Fonds, Stichting Dioraphte, Prins Bernhard Cultuurfonds, vfonds, Amsterdam City Walk, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Fonds Sluyterman van Loo, Fundatie van den Santheuvel Sobbe, Iona Stichting, Stichting Ars Donandi, Stichting de Zaaier, Protestantse Diaconie, Stichting RCOAK, Stichting Edwin Bouw Fonds, Stichting Else, Stichting R.C. Maagdenhuis, Vrienden van de Oude Kerk, Ludovico Stichting en Bloemenwinkel Jemi.

Begunstigers Playing the Cathedral

ABN AMRO, Amado Foundation, W.F. Angel, Active Capital Company BV, Amerborgh, Anouk Beerents en Hans Kodde, Arup, Bollekamp Advocatuur, Hans Boonstra-Raatjes, Elisabeth Bouma, Chain, Chasing the Hihat Group, R.H. Defares, De Heeren Bouwmeester, De Ruiter Schilderwerken, Sandra Sheila Maria Chedi, Fonds 1999, Cora Gase, Gilde Filantropie Oude Kerk, Jacqueline Grandjean, Bodo Groen, Gerrit Groen, Mr F.A.J. van Hall, Hendrik Kaptein, Hemwood, Het Parool, Roderick Houben en Clara van Karnebeek, Lex en Annemart Kloosterman-Keeman, Jan-Jaap Meindersma en Karin Kersten, Jazi Foundation, David de Jong, Johannus Orgelbouw, Keij & Stefels, Leden van de Oudekerkgemeente, Lee Raven Rolt Dolron, Loek, MPS | food & design, MV Muziekprodukties Urk, MuseumDepotShop, Orgelmakerij Reil BV, Oude Kerk Gemeente PKA Amsterdam, Philippe Mullens, Eddy Reefhuis en Maaike Dahler, restauratiearchitectuur BBM, Saltimbanchi Fonds, Seven New Things, G.J. Smeenk en Bert Janmaat, Stichting Cordius, Stichting Reginafonds, Stichting Vox Humana, Stichting Vrederijk, Detta Velvis en Jacob Lekkerkerker, Jurjen de Vries en Hans Fidom, Wealth Management Partners en vele anonieme donateurs.

Begunstigers Vater-Müllerorgel

W.F. Angel, Ars Donandi, Bredius Stichting, De Nederlandsche Bank, Dinamo Fonds, Familie Velthuijse, Fonds 21, Gravin van Bylandt Stichting, Holland Society of New York, Kattendijke/Drucker Stichting, Laura Dobbenga, Maatschappij van Welstand, Meindersma Sybenga Stichting, Mevrouw Van Erk, Nationaal Restauratiefonds, Olga Heldring Fonds, P.W. Janssen's Friesche Stichting, Prins Bernhard Cultuurfonds, Protestantse Kerk Amsterdam, Provincie Noord-Holland, René Steenbergen, Rens-Holle Stichting, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Roelof Nelissen, Rotary Amsterdam-West, St. Drs. Cor van Zadelhoff Fonds, Stichting Bonhomme Tielens, Stichting dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds, Stichting Elise Mathilde Fonds, Stichting Fonds voor de Geld- en Effectenhandel, Stichting Gansoord, Stichting Orgelfonds Mooy, Stichting Orgelprojecten Improvisatie, Stichting Reginafonds, Stichting Thurkow Fonds, Stichting Vox Humana, Stichting tot behoud van het Nederlandse Orgel, Stichting Utopa, Vrienden van de Oude Kerk, Jaap van Zaane en vele anonieme donateurs.

Children of the Light, *Between Light*. Foto: Gert Jan van Rooij.